

Johanna Aunola, Anna Heinonen, Meri-Maaria Mensonen

Mielekkään elämän palapeli

Näkökulmia arabian- ja kiinankielisten ikääntyvien elämään Suomessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Geronomi (AMK)

Vanhustyön tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

18.9.2017

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Johanna Aunola, Anna Heinonen, Meri-Maaria Mensonen Mielekkään elämän palapeli – Näkökulmia arabian- ja kiinankielisten ikääntyvien elämään Suomessa 55 sivua + 4 liitettä 18.9.2017
Tutkinto	Geronomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Vanhustyön tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Vanhustyö
Ohjaaja	Yliopettaja, PsT Kaija Matinheikki-Kokko
<p>Tämä opinnäytetyö käsittelee monikulttuurisuutta ja maahanmuuttajataustaisten ikäihmisten näkökulmia mielekkääseen elämään uudessa kotimaassa Suomessa. Maahanmuutto on kasvanut nopeasti viime vuosina ja yhä useampi ikääntyvä maahanmuuttaja joutuu rakentamaan mielekästä elämää itselleen vieraassa asuin-, kieli- ja kulttuuriympäristössä.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisista asioista koostuu pääkaupunkiseudulla asuvien ikääntyvien, yli 60-vuotiaiden arabian- ja kiinankielisten maahanmuuttajien mielekäs elämä heidän itsensä arvioimana. Lisäksi opinnäytetyön tarkoitus oli avata maahanmuuttajataustaisten ikäihmisten näkökulmia heidän palveluodotuksiinsa.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin osana Jade II -projektia. Jade II -projekti (– Osallisuutta ja hyvinvointia ikääntyville maahanmuuttajille) on suunnattu yli 50-vuotiaille, Euroopan ulkopuolisista maista lähtöisin oleville helsinkiläisille henkilöille. Tavoitteemme on Jade II -projektin kautta lisätä tietoutta ikääntyvien maahanmuuttajien tarpeista niin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille kuin järjestötoimijoille.</p> <p>Tutkimuksessa käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta. Opinnäytetyön aineisto koostui yhteensä kuuden (n = 6) Suomessa asuvan ikääntyvän maahanmuuttajan haastattelusta. Nämä kuusi henkilöä jakautuivat tasaisesti kahden eri kieliryhmän kesken, arabian- ja kiinankielisiin haastateltaviin. Aineisto kerättiin teemahaastatteluin, jotka toteutettiin neljänä erillisenä ryhmähaastatteluna helmikuussa 2017. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.</p> <p>Tuloksissa nousi erityisesti esille ikääntyvien maahanmuuttajien toive saada suomalaisia ystäviä, oppia suomen kieltä ja sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan. Haastateltavat kokivat palveluiden olevan saatavilla, mutta niiden saavutettavuus suomen kieltä taitamattomana koettiin vaikeaksi. Siksi suurin osa haastatelluista toivoikin saavansa palveluita myös omalla äidinkielellään. Tulosten perusteella voidaan todeta, että haastateltavat olivat pääosin tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Lähes kaikki haastatellut aikoivat kotoutua pysyvästi Suomeen.</p>	
Avainsanat	akkulturaatio, arabiankielinen, ikääntymiskokemus, kiinankielinen, kotoutuminen, maahanmuuttaja, mielekkyys

Authors Title Number of Pages Date	Johanna Aunola, Anna Heinonen, Meri-Maaria Mensonen A Puzzle of Meaningful Life – Aspects of Life in Finland of Ageing Arabic and Chinese Speaking Immigrants 55 pages + 4 appendices September 2017
Degree	Bachelor of Social Services and Health care
Degree Programme	Elderly Care
Specialisation option	Elderly Care
Instructor	Kaija Matinheikki-Kokko, Principal Lecturer
<p>This thesis is about multiculturalism and the perspectives of ageing immigrants about a meaningful life in their new home country Finland. International migration has increased rapidly in the last few years and every day an increasing number of ageing immigrants have to build a meaningful and a pleasant life in a new environment with a new culture and language.</p> <p>The purpose of the thesis was to find out what life is like in the new home country as evaluated by over 60-year-old Arabic and Chinese speaking persons living in the capital region. Additionally, our intention was to find out what kinds of service expectations the ageing immigrants have.</p> <p>The thesis was commissioned by Jade project which is a developing project supporting ageing immigrants over 50 years of age from countries outside of Europe living in Helsinki. The purpose of this thesis was also to produce information through Jade project for the professionals in the fields of social services and health care as well as various organizations.</p> <p>Our research is qualitative. The empirical material was collected by using four theme interviews with six interviewees: three Arabic speaking persons and three Chinese speaking persons. The interviews were conducted in February 2017. The interviews were analyzed by using inductive content analysis.</p> <p>In the conclusion part, we covered the aspects of social interaction, everyday life experiences, service experiences as well as the future in Finland. According to the results, the interviewees were hoping to make friends with Finns, to learn Finnish and to adapt to the society. The interviewees felt that services were available but that they were not easily accessible because of the language barrier. That is why most of the interviewees were hoping to receive services in their mother tongue. According to the results, interviewees were mainly satisfied with their lives in Finland. Majority of them were planning to settle in Finland permanently.</p>	
Keywords	acculturation, Arabic, ageing experience, Chinese, integration, immigration, meaningfulness

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lukuja ja lainsäädäntöä	3
3	Yhteistyö Jade II -projektin kanssa	7
4	Aiempia tutkimuksia	8
5	Kulttuurien vaikutus ikääntyvien mielekkään elämän kokemuksiin	11
5.1	Yksilökeskeisten ja yhteisölliskollektivististen kulttuurien eroja	11
5.2	Akkulturaatiomalli	14
5.3	Palasia Irakista	15
5.4	Palasia Syyriasta	17
5.5	Palasia Kiinasta	19
6	Opinnäytetyön toteutus	21
6.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	21
6.2	Tutkimuskysymykset	21
6.3	Opinnäytetyön lähestymistapa ja aineistonkeruu	22
6.4	Haastattelujen toteutuminen	23
6.5	Aineiston analyysi	24
7	Tulokset	26
7.1	Mitä haastateltavat kokevat sisältyvän oman näköiseen arkeensa?	26
7.2	Palvelukokemukset ja ideat palveluiden parantamiseksi	29
7.3	Ajatuksia tulevaisuudesta Suomessa	31
8	Johtopäätökset	33
8.1	Perheen ja muiden yhteisöjen merkitys	33
8.2	Palasia osallisuudesta, toimijuudesta ja yhteisöllisyydestä	35
8.3	Palvelujen saavutettavuus	37
8.4	Tulevaisuus Suomessa	38
9	Pohdinta	41
9.1	Uusi kotimaa, uusi kulttuuri	41
9.2	Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi	43
9.3	Kehittämisehdotuksia	45

Lähteet

Liitteet

Liite 1. Tutkimussuostumus

Liite 2. Haastattelurunko 7.2.2017 ja 28.2.2017

Liite 3. Analyysiesimerkki

Liite 4. Tiedote opinnäytetyön aiheesta ja sisällöstä Jade-projektin verkkosivustolle

1 Johdanto

Suomen sijainti kaukana Pohjolassa on vaikuttanut siihen, että se on aiemmin ollut syrjässä kansainväliseltä muuttoliikkeeltä. Täältä on ennemminkin lähdetty maailmalle kuin muutettu maahan. (Saukkonen 2013: 38.) Maahanmuuttajaväestö ja sitä kautta monikulttuurisuus ovat Suomessa kasvaneet nopeasti viime vuosikymmeninä, ja erityisesti suurimmissa kaupungeissa eri kulttuurit ja kielet ovat osa arkipäivää. Maahanmuuttajia vetävät puoleensa etenkin pääkaupunkiseutu ja muut kasvukeskukset. (Martikainen, Saari & Korhonen 2013: 38, 54; Latomaa, Pöyhönen, Suni & Tarnanen 2013: 167; Rätty 2002: 7.) Suurin osa tulijoista on nuoria ja työikäisiä, mutta yhä enemmän matkassa on myös ikääntyviä maahanmuuttajia. Heistä tehtyjä tutkimuksia on vähän, eikä heidän ääntään ole kuultu samalla tavalla kuin nuorempien maahanmuuttajien.

Maahanmuuttaja on henkilö, joka muuttaa maasta toiseen. Maahanmuuttajilla tarkoitetaan kaikkia eri perustein maasta toiseen muuttavia henkilöitä (Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019). Kansainvälisessä keskustelussa maahanmuuttajista, *immigrants*, puhutaan usein termillä *ethnic minority*, jolla tarkoitetaan etnistä vähemmistöä (Rasinkangas 2013: 124).

Vieraskielisten määrä Suomessa kasvoi vuonna 2015, kun tänne saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, noin 32 500 henkilöä (Tilastokeskus 2016c: 42). Suurin osa heistä (63 %), saapui Suomeen Irakista. Toinen arabiankielinen ryhmä oli syyrialaiset, joita vastaanotimme vajaat tuhat henkilöä. (Sjöblom-Immala 2016: 8.) Kun Suomessa asui vakituisesti vuoden 2015 lopussa noin 16 700 äidinkielenään arabiaa puhuvaa henkilöä, oli luku vuoden 2016 lopussa lähes 21 800 henkilöä. Arabia nousikin vuoden 2016 aikana kolmanneksi suurimmaksi vieraskieliseksi ryhmäksi Suomessa. Arabian edelle menivät vain venäjää ja viroa äidinkielenään puhuvat, yhteensä noin 124 000 henkilöä. Arabian jälkeen suurimpia vieraskielisiä ryhmiä ovat somalin- ja englanninkieliset ryhmät. (Tilastokeskus 2016b; 2016d; 2016f; 2017c.) Kiinankieliset ikääntyneet asettuvat Suomeen ensisijaisesti perhesijasta, tavallisimmin hoitamaan lastenlapsiaan.

Anita Näslindh-Ylispangar (2012: 165) on osuvasti todennut, että vanhus on paras asiantuntija määrittelemään oman hyvän elämänsä kriteerejä. Tässä opinnäytetyössä keskityimme ikääntyvien, yli 60-vuotiaiden arabian- ja kiinankielisten maahanmuuttajien ajatuksiin mielekkäästä elämästä Suomessa heidän itsensä arvioimana. Halusimme kuulla

ikäntyvien maahanmuuttajien omaa ääntä ja saada ymmärryksen heidän kokemastaan arjen todellisuudesta. Halusimme kuulla, mitä mielekkääseen elämään liittyviä odotuksia, tarpeita ja toiveita heillä oli, ja mitkä asiat olivat jo nyt hyvin. Pyrkimyksemme oli ensisijaisesti löytää ne haastavat tekijät, joita tulisi kehittää ja toiseksi ne tekijät, jotka jo nyt sujuvoittivat heidän elämäänsä Suomessa ja tuottivat haastatelluille iloa ja mielihyvää.

Psykologian emeritusprofessori Markku Ojanen, jota kutsutaan myös onnellisuusprofessoriksi, kirjoittaa mielekkyyden tarkoittavan ”*elämän kokemista järkevänä ja ymmärrettävänä, mikä samalla merkitsee sen kiinnostavuutta, haastavuutta ja vaihtelevuutta*”. Kokemus mielekkyydestä koetaan tunteenomaisena tilana, jossa tehdyt asiat tuntuvat tekemisen arvoisilta ja järkeviltä. (Ojanen 2005: 34.) Monien tutkimusten perusteella läheiset suhteet, terveys ja toimintakyky, elämä sinänsä, erilaiset tekemiset ja huolehtiminen toisista ihmisistä tuovat mielekkyyttä elämään. Jos näissä tapahtuu muutoksia iän myötä, heijastuvat muutokset mielekkyyden kokemukseen. (Sarvimäki 2015: 16.)

Toivomme, että tämä opinnäytetyömme auttaisi lukijaa ymmärtämään aiheen herkkyyden ja merkityksen. Meillä jokaisella on oikeus arvokkaaseen elämään, ja lopulta myös arvokkaaseen kuolemaan, riippumatta asemastamme perheessä ja yhteiskunnassa tai riippumatta siitä mihin uskomme, mistä tulemme tai minkä ikäisiä olemme. Jos tämän tehtävämme kautta voimme auttaa edes yhtä maahanmuuttajavanhusta, koemme sen olleen merkityksellinen ja onnistunut.

Kun vanhus käveli rantaa auringonnousussa, huomasi hän edellään nuorukaisen, joka poimi meritähtiä ja sinkosi niitä mereen. Kun hän tuli pojan kohdalle, kysyi hän, miksi tämä teki niin. Vastaukseksi hän sai, että rannalle juuttuneet meritähdet kuolisivat, jos ne jäisivät paikoilleen, kun aamuaurinko alkaisi paistaa.

— Mutta rantahan on kilometrejä pitkä, ja meritähtiä on miljoonittain, protestoi toinen. — Kuinka sinun vaivannäölläsi voisi olla mitään merkitystä? Nuorukainen katsoi tähteä kädessään ja heitti sen sitten aaltojen turviin. — Sillä on merkitystä juuri tälle tähdelle, vastasi hän.

2 Lukuja ja lainsäädäntöä

Kuten taulukko 1. osoittaa, yli 65-vuotiaiden, ulkomailla syntyneiden osuus Suomen väestöstä on toistaiseksi varsin pieni (Tilastokeskus 2017b). Määrän uskotaan kuitenkin kasvavan paitsi normaalin muuttoliikkeen, myös epävakaan globaalin tilanteen ja lisääntyneen pakolaisuuden seurauksena. Tulokset (taulukko 1.) osoittavat, että Suomessa asui vuoden 2016 lopussa reilut 18 800 ulkomailla syntynyttä henkilöä, jotka olivat iältään 65 vuotta tai sitä vanhempia. Näistä henkilöistä 70 vuotta täyttäneiden osuus oli 60 %. (Tilastokeskus 2017b).

Taulukko 1. Yli 65-vuotiaiden, ulkomailla syntyneiden osuus Suomen väestöstä 31.12.2016 (Tilastokeskus 2017)

	2016			
	65 – 69	70 – 74	75 –	Yhteensä 65 –
Ulkomailla syntyneet yhteensä	7 592	4 121	7 125	18 838

Tilastokeskuksen (2017a) mukaan Suomessa asuvien yli 60-vuotiaiden arabian- ja kiinankielisten osuus Suomen väestöstä oli vuoden 2016 lopussa hieman alle 1 200 henkilöä. 60–64-vuotiaiden ikäryhmässä voidaan puhua muutamista sadoista ikääntyneistä arabian- ja kiinankielisistä henkilöstä, kun taas 75 vuotta täyttäneiden tai sitä vanhempien osuus jää yhteensä alle 150 henkilöön. Seuraavassa taulukossa (taulukko 2.) on nähtävissä tilastoidut määrät kieli- ja ikäryhmittäin.

Taulukko 2. Yli 60-vuotiaiden arabian- ja kiinankielisten maahanmuuttajien osuus Suomen väestöstä 31.12.2016 (Tilastokeskus 2017)

	2016				
	60 – 64	65 – 69	70 – 74	75 –	Yhteensä 60 –
Kielet yhteensä	371 711	375 219	274 915	499 841	1 521 686
Arabia	365	185	121	100	771
Kiina	251	88	25	48	412

Suomessa asui vuoden 2015 lopussa vakinaisesti hieman alle 340 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Osuus on 6,2 prosenttia koko Suomen väestöstä. (Tilastokeskus 2016a.) Heistä 84 % henkilöä oli ulkomailla syntyneitä (Tilastokeskus 2016e). Vuonna 2015 Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista yli puolet asui Uudellamaalla (Tilastokeskus 2016a). Helsingissä asui vuoden 2016 alussa liki 89 900 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Osuus on reilut 14 % koko Helsingin väestöstä. (Hiekkavuo 2017: 3.)

Tilastokeskuksen syyskuussa 2016 julkaiseman tilaston mukaan pääkaupunkiseudulla asuvista 25–44-vuotiaista jo joka viides oli ulkomaalaistaustainen (Tilastokeskus 2016g). Tämä tarkoittaa sitä, että tulevaisuudessa meillä on yhä suurempi joukko ikääntyviä ulkomaalaistaustan omaavia henkilöitä, joiden mielekkään vanhuuden elementit koostuvat niin suomalaisista kuin muista kulttuureista kumpuavista odotuksista, perinteistä, tavoista ja toiveista. On ensiarvoisen tärkeää, etteivät myöskään tämän päivän ikääntyvät maahanmuuttajat kadota kosketusta omaan menneisyyteensä. Siltalan (2013) näkemyksen mukaan vanhuudessa kaikki aika on läsnä. Jos ihminen kadottaa kosketuksen omaan menneisyyteensä, katoaa myös näkymä tulevaan. (Siltala 2013: 8.)

Suomessa puhutaan tällä hetkellä noin 150 eri kieltä (Latomaa, Pöyhönen, Suni & Tarnanen 2013: 167). Tilastokeskuksen väestörakennetilaston mukaan Suomessa asui vuoden 2016 lopussa lähes 354 000 äidinkieleltään vieraskielistä henkilöä (Tilastokeskus 2017c). Tähän joukkoon lukeutuvat myös kiinankieliset maahanmuuttajat, joita vuoden 2016 lopussa asui Suomessa reilut 11 300 henkilöä (Tilastokeskus 2016b). Alla olevasta taulukosta (taulukko 3.) käy ilmi Suomen väestön, ulkomaalaistaustaisten sekä vieraskielisten tilastoidut määrät vuosilta 2005 ja 2016.

Taulukko 3. Suomen väestö, ulkomaalaistaustaiset ja vieraskieliset vuosina 2005 ja 2016 (Tilastokeskus 2017)

	Suomen väestö	Ulkomaalaistaustaiset	Vieraskieliset
2005	5 255 580	113 852	144 334
2016	5 503 297	339 925	353 993

Rädyn (2002) mukaan maahanmuuttopolitiikan peruspäätöksenä on maahanmuuttajien tehokas kotoutuminen eli integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Maahanmuuttajilla, jotka ovat pysyvästi asettuneet Suomeen, tulisi olla samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet kuin syntyperäisillä suomalaisilla. Maahanmuuttajille tulisi myös taata mahdollisuus oman kielen ja kulttuurin säilymiseen ja vaalimiseen uudessa kotimaassa. (Räty 2002: 134.)

Kotoutuminen eli integraatio on maahanmuuttajan sopeutumista uuteen yhteiskuntaan, asettumista uuteen maahan ja sen kielelliseen, kulttuuriseen ja uusien toimintatapojen ympäristöön. Kotoutuminen tapahtuu kehittävässä vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja tavoitteena on, että maahanmuuttaja omaksuu yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä tuntee olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen jäsen. Kotoutumisen tarkoituksena on myös tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Vastaanottava yhteiskunta saa vastavuoroisesti uusia vaikutteita ja monimuotoistuu. (Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019.)

Heikkinen ja Lumme-Sandt (2014) ovat kirjoittaneet, että kotoutumislaki (1386/2010), laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012), sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton laatima laatusuositus (2013) sekä yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ovat avainasemassa pohdittaessa ikääntyvien maahanmuuttajien oikeuksia, velvollisuuksia ja asemaa tasavertaisina kuntalaisina ja palveluiden käyttäjinä yhdessä valtaväestön kanssa (Heikkinen & Lumme-Sandt 2014: 168–183). Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi on julkaistu aiemmin vuosina 2001, 2008 ja 2013. Tänä vuonna annettu laatusuositus vuosille

2017–2019 korvaa kaikki edellä mainitut. (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2017.) Lakien ja laatusuosituksen lisäksi ikääntyvät maahanmuuttajat huomioidaan myös useissa muissa laeissa, kuntien kotouttamisohjelmissa ja vanhuspoliittisissa ohjelmissa.

Kotoutumislain (1386/2010) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 1.)

Uusi yhdenvertaisuuslaki astui voimaan 1. tammikuuta 2015 ja sen tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 1). Yhdenvertaisuus on jokaisen ihmisen perusoikeus. Se tarkoittaa, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudesta, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja. (Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019.)

Vanhuspalvelulain (980/2012) tarkoituksena on mahdollistaa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, itsenäisen suoriutumisen, terveyden ja toimintakyvyn tukeminen. Lain tarkoituksena on parantaa paitsi yksilöllisten, laadukkaiden, oikea-aikaisten ja riittävien sosiaali- ja terveyspalveluiden tavoitettavuutta, parantaa myös ohjausta muiden tarjolla olevien palveluiden käyttöön. Lisäksi laki mahdollistaa iäkkäiden henkilöiden mahdollisuuden vaikuttaa muun muassa heille järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön, päätösten valmisteluun ja niiden toteutukseen. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 § 1.)

3 Yhteistyö Jade II -projektin kanssa

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Jade II -projektin kanssa. Jade II -projekti (– Osallisuutta ja hyvinvointia ikääntyville maahanmuuttajille) on suunnattu yli 50-vuotiaille, Euroopan ulkopuolisista maista lähtöisin oleville helsinkiläisille henkilöille. Käpyrinne ry:n vuosina 2016–2017 toteuttaman Jade II -projektin tavoitteena on ikääntyvien somalin-, arabian- ja kiinankielisten maahan muuttaneiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, näkyyden, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen ja tukeminen. Jade-projekti pyrkii myös lisäämään moninaisuusosaamista vanhustyön ammattilaisten sekä opiskelijoiden parissa. Jade II -projekti kuuluu Vanhustyön keskusliiton koordinoimaan ja Sosi-aali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEA:n rahoittamaan Eloisa ikä -avustusohjelmaan (2012–2017), jonka keskeisenä tavoitteena on ikäihmisten osallisuuden, toimijuuden ja yhteisöllisyyden voimavaralähtöinen vahvistaminen ja tukeminen. (Käpyrinne 2016; Jade II -projekti 2016; Eloisa ikä 2016.)

Jade II -projektin tavoitteena on löytää ja ohjata ikääntyvät maahanmuuttajat palveluiden piiriin sekä huolehtia siitä, että vähemmistöihin kuuluvien ikääntyvien tarpeet tulisivat huomioiduiksi jo palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä. Edellä mainittuja tavoitteita tukee muun muassa Jade II -projektissa toteutettava monipuolinen ryhmätoiminta ja palveluohjaus. (Jade II -projekti 2016.) Koska aikaisemmin (2013–2015) toteutettu Jade-projekti tuotti toimintamallin iäkkäiden somalinaisten hyvinvointitoimintaan, rajasimme tässä tehtävässä kohderyhmämme arabian- ja kiinankielisiin maahanmuuttajiin ja heidän näkökulmiinsa mielekkästä elämästä Suomessa heidän itsensä arvioimana.

4 Aiempia tutkimuksia

Linderborgin (2005) kirjoittaman Ikääntyvät maahanmuuttajat -verkosto projektin (2003–2005) loppuraportin mukaan ikääntyneet maahanmuuttajat kokevat itsensä yksinäiseksi ja ikävöivät vanhaa kotimaataan huolimatta siitä, että heillä on uudessa kotimaassaan perhe- ja ystäväverkosto. Moni haaveilee pääsevänsä takaisin kotimaahansa, jonne on jäänyt muun muassa sukulaisia ja tuttu kieli. Yksinäisyyden tunnetta lisää lähes olematon suomen kielen taito. (Linderborg 2005: 3.)

Varsinkin pakolaistaustaisista maista saapuneet ikääntyvät maahanmuuttajat saattavat olla luku- ja kirjoitustaidottomia, mikä osaltaan hankaloittaa uuden kielen oppimista. Ikääntyville maahanmuuttajille suunnatun kielenopetuksen järjestämisessä tulisikin huomioida paitsi kulttuurista myös ikääntymiseen liittyvät erityispiirteet. Mikäli uutta ja vaikeaa opittua kieltä ei pääse hyödyntämään käytännössä, se rapistuu ja lopulta unohtuu. Suomen kielen taitamattomuus rajoittaa sosiaalisten suhteiden luomista. Se eristää maahanmuuttajavanhukset yksinäisyyteen ja toimeentuloon syrjäyttäen heidät valtaväestöstä ja heitä ympäröivästä todellisuudesta. Muun muassa erilaiset kerhot, retket, tapaamispisteet ja esimerkiksi seurakuntatyö turvaavat ikääntyvien maahanmuuttajien sosiaalisen vuorovaikutuksen toteutumisen ja ehkäisevät yksinäisyyttä. (Linderborg 2005: 4.)

Eri tutkimukset ovat yhdenmukaisesti osoittaneet sosiaalisen tuen positiivisen merkityksen ihmisen sekä fyysiselle että psyykkiselle hyvinvoinnille (Tenkanen 2007: 187). *Sosiaalinen tuki* käsitetään vuorovaikutusprosessina, jossa tietyllä käyttäytymisellä tai toiminnalla on positiivisia vaikutuksia yksilön sosiaaliseen, somaattiseen tai psyykkiseen hyvinvointiin ja terveyteen (Tiikkainen & Lyyra 2007: 72).

Heikkisen (2015) mukaan kunnissa ollaan huolissaan tulevaisuudesta, jossa epävarmuutta aiheuttavat muun muassa henkilökunnan kyky ymmärtää eri kulttuuria ja kommunikaatioon liittyvät asiat, kuten tulkin käyttö. Kielitaito nousi tärkeäksi pohdittaessa arjessa selviytymistä ja palvelujen käyttöä. Sisäministeriön selvityksen mukaan kommunikaatioon liittyvä huoli on aiheellinen. Ikääntyville maahanmuuttajille ei tarjota riittävästi kielenopetusta, joten se vaikeuttaa kunnan palvelujen hyödyntämistä. (Heikkinen 2015: 66–67; Törmä 2014.)

Moisalan (2008) pro gradu -tutkimuksessa tarkasteltiin julkisen-, yksityisen-, kolmannen- sekä informaalin sektorin ikääntyville maahanmuuttajille tuottamien palvelujen ominaispiirteitä sekä niiden taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia ideologioita. Tutkimuksessa haluttiin selvittää millainen olisi ihanteellinen vanhustenhuolto ikääntyvän maahanmuuttajan näkökulmasta ja miten sitä voitaisiin toteuttaa. Lisäksi tutkimuksessa kartoitettiin ikääntyvien maahanmuuttajien nykyisiä olosuhteita Suomessa heidän omien kokemustensa ja toiveidensa avulla. (Moisala 2008: 2.)

Tutkimuksessa ilmeni, että ikääntyvien maahanmuuttajien hyvinvointi näyttäisi olevan riippuvaista hyvinvointivaltion tarjoamasta avusta ja erilaisista etuuksista. Perhekeskeisyys ja informaali hoiva korostuivat ikääntyvien maahanmuuttajien omissa toiveissa. Tutkimuksen perusteella yksityinen ja järjestösektori täydentävät julkisen sektorin palveluja; järjestösektori voi tarjota vertaistukea sekä helposti tarjolla olevan areenan aktiiviseen integraatioon, yksityinen sektori taas tuottaa hyvinvointia asiakaslähtöisillä palveluilla. Vaikka onnistuneen palveluketjun rakenteet olivat osittain olemassa, näytti niiden kokoaminen kullekin maahanmuuttajalle sopivaksi palveluketjuksi olevan sattumanvaraista. Jotta palveluketjujen rakentaminen ja sen toimijoiden yhteistyö ja yhteydenpidon koordinaatio tulisi turvattua ja toteutettua, pitäisi se huomioida esimerkiksi kuntien vanhuspoliittisissa strategioissa. (Moisala 2008: 2.)

Suomen pakolaisavun julkaisussa (2010) kerrottiin maahanmuuttajien vertaisryhmätoiminnasta. Ryhmissä havaittiin, että pienillä teoilla, kuten vertaisryhmillä on suuri merkitys ikääntyneen arkeen. Ryhmätoiminnan kautta ikääntyvä maahanmuuttaja voi saada arkeensa onnistumisen kokemuksia, uusia ystäviä ja kielitaitoa. Koska monissa maahanmuuttajaperheissä vanhimalla perheenjäsenellä on tärkeä ja keskeinen rooli perheyhteisössä, tällöin hänen hyvinvointinsa tukeminen parantaa koko perheen hyvinvointia. (Vainio & Pietarinen 2010: 5–6.)

Linderborg (2012) on tutkinut lisensiaattityönään Helsingissä asuvien yli 60-vuotiaiden somalimpien yhteisösosiaalityön muotona järjestettyä ryhmätoimintaa. Tutkimus toteutettiin vuosina 2008–2011 osallistavalla havainnoinnilla, arviointikeskusteluilla, jutustelulla sekä teemahaastattelulla. Tutkimuksessa tarkasteltiin ryhmätoiminnan merkitystä miesten elämään. Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä diasporassa hajallaan asuvien ikääntyvien somalimpien osalta. Tuloksena todettiin, että ryhmätoiminta on tuonut miehille uusia sosiaalisia suhteita ja kontakteja, jotka mahdollistavat vuorovaiku-

tuksen ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Ryhmätoiminta auttoi miehiä säilyttämään arvokkuutensa ja toi elämään sisältöä sekä rytmiä. Ryhmän sisäinen vuorovaikutus lisäsi miesten keskinäistä oma-aputoimintaa, jolloin autettavista tuli auttajia ja auttajista autettavia. (Linderborg 2012: 2.)

Isossa-Britanniassa on tutkittu vähemmistöyhteisöjen ongelmia. Ongelmat ovat useasti muodostuneet siitä, että palveluiden kysyntä ja tarjonta eivät ole kohdanneet oikealla tasolla, kohdennetusti ja oikea-aikaisesti. Syitä tähän on monia, kuten kielimuuri, tiedon puute, sosiaalinen eristyneisyys, kulttuurisensitiivisten palveluiden puute sekä kielteiset asenteet vähemmistöyhteisöjä kohtaan. Näiden yhteisöjen erityistarpeisiin pystytään vastaamaan vain rakenteiden ja systeemien sisältä, jotka huomioivat niiden monimuotoisuuden, niiden väliset erot sekä jaetut yhteiset kokemukset. On huomattu, että iäkkäät ihmiset näissä yhteisöissä saavat jatkuvasti heikompia sosiaali- ja terveyspalveluita. He ovat myös usein vähemmän edustettuina palvelujen käyttäjinä. (Age UK 2012.)

Hemingway ja Jack (2013) kirjoittivat artikkelin, jossa kerrottiin niin ikään Isossa-Britanniassa tehdystä kolmivuotisesta tutkimusprojektista, jonka tarkoitus oli vähentää ikäihmisten sosiaalista eristyneisyyttä. Tutkimuksessa kerättiin tietoa sadalta ystävyysklubeissa käyvältä ikäihmiseltä. Tutkimus osoitti, että ystävyysklubeihin osallistuneiden hyvinvointi, henkinen ja fyysinen terveys sekä sosiaaliset suhteet paranivat. Tutkimuksessa ilmeni, että vaikka iäkkäät ihmiset eläisivät perheidensä kanssa, saattavat he silti tuntea itsensä sosiaalisesti eristäytyneeksi. Lisäksi tutkimuksessa saatiin selville, että ystävyysklubien jäsenet ja siellä käyvät vapaaehtoiset näkivät itsensä voimavarana toisilleen, tarjoten neuvoja, tukea ja ystävyyttä. (Hemingway & Jack 2013: 25.)

Heikkisen (2015) mukaan onnistunut arki edellyttää osallistamista, osallistumista sekä toimivia vuorovaikutussuhteita. Harrastustoiminta vahvistaa oman identiteetin ylläpitämistä, yksilöllisyyden kokemusta, ehkäisee yksinäisyyttä ja mielenterveysongelmia, auttaa pysymään kiinni yhteiskunnassa ja ennen kaikkea antaa sisältöä yksilön elämään. Monelle maahanmuuttajataustaiselle vapaa-ajan konsepti ja harrastukset ovat tuntematon käsite. (Heikkinen 2015: 20–21.)

5 Kulttuurien vaikutus ikääntyvien mielekkään elämän kokemuksiin

5.1 Yksilökeskeisten ja yhteisölliskollektivististen kulttuurien eroja

Käsitys hyvästä elämästä ja vanhenemisesta näyttäytyy eri tavalla eri kulttuureissa, joissa ihmiset mielletään vanhoiksi eri-ikäisinä ja erilaisin perustein. Myös ikääntyneiden arvostus perheissä sekä heidän asemansa yhteiskunnassa vaihtelevat eri kulttuureissa. Lisäksi käsitykset terveydestä, sairaudesta ja kuolemasta ovat kulttuurisidonnaisia ja saattavat näin olla hyvinkin toisistaan poikkeavia. (Sarvimäki 2013: 94.)

Sarvimäen (2013) mukaan voimme jakaa kulttuurit karkeasti kahteen ryhmään: yksilö- ja autonomiakeskeisiin sekä yhteisölliskollektivistisiin kulttuureihin. Länsimainen kulttuuri, johon Suomikin luetaan, on yksilö- ja autonomiakeskeinen. Länsimaisessa kulttuurissa hyvän elämän määritelmää korostavia arvoja ovat muun muassa ihmisen toimintakykyä kuvaavat omatoimisuus, aktiivisuus ja tuottavuus. Ikääntymisen määritelmä muotoutuu kin yleensä suhteessa näihin arvoihin. (Sarvimäki 2013: 95.)

Ikääntymiseen ja ikääntymiskokemukseen vaikuttavat paitsi kulttuuri myös jokaisen ihmisen yksilöllinen elämäntyyli, -historia, -tyyli ja elinolot. Marjatta Marin (1996) on kuvannut iän monikerroksisuutta ja moniulotteisuutta toteamalla, että elämme samanaikaisesti montaa eri ikää, jotka eivät kulje samassa tahdissa keskenään. Ikä on monimuotoinen käsite, joka voidaan nähdä eri tavalla riippuen siitä, tarkastellaanko sitä esimerkiksi kronologisesta, biologisesta, sosiaalisesta, persoonallisesta, subjektiivisesta, psykologisesta tai vaikkapa institutionaalista näkökulmasta. Ikäkokemus riippuu myös siitä missä ja keiden seurassa kulloinkin olemme. (Marin 1996: 4–5).

Kolmannesta iästä puhutaan silloin kun ihminen jää eläkkeelle ja viettää aktiivista ja toimeliasta elämää työnteon päättymisen ja varsinaisen vanhuuden välissä (Koskinen & Seppänen 2014: 452; Tedre 2003: 66). Varsinaisen vanhuuden, niin kutsutun neljännen iän, katsotaan alkavan siinä vaiheessa, kun ihmisen toimintakyky ja mahdollisesti myös terveys ovat heikentyneet siinä määrin, että hän tulee riippuvaiseksi muista ihmisistä ja heidän antamastaan hoivasta ja huolenpidosta. Pohjoismaissa vanhuuden ajatellaan alkavan toimintakyvyn heiketessä arkea häiritsevästi, yleensä noin 80 vuoden iässä. Maissa, joissa eliniän odote on matalampi, saattavat toimintakyvyn heikkeneminen ja vanhuus alkaa jo ennen 50 vuoden ikää. (Sarvimäki 2013: 95.)

Yksilökeskeisissä (individualistisissa) maissa ihmiset kuvailevat itseään piirteillä, jotka korostavat heidän riippumattomuuttaan toisista (Helkama ym. 2015: 339–340). Suomeen tullessaan maahanmuuttaja voi kokea individualistisen perhemallin vaikuttavan perheenjäsenten suhteisiin. Vanhempien auktoriteettiasemaa voi horjuttaa perheen nuorempien nopeampi suomen kielen oppiminen ja suomalainen arvomaailma. Naisten työelämään rohkaiseminen sekä opiskeleminen vaikuttavat myös perheen sisäisiin rooleihin. Moni nainen kaippaa kotimaansa lähiyhteisöä, sillä uudessa kotimaassa välimatkat voivat olla pitkiä eikä näin ollen arjen töiden jakaminen ole mahdollista. (Räty 2002: 113.)

Yhteisökeskeisissä (kollektivistisissa) maissa ihmiset kuvaavat itseään riippuvaisempina toisista ihmisistä. Kollektivistisissa kulttuureissa käytetään me-pronominia paljon useammin kuin minä-pronominia, individualistisissa kulttuureissa toisin päin. Kiina kuuluu yhteisökeskeisimpiin maihin, kun taas anglosaksiset maat, kuten Iso-Britannia ja Yhdysvallat, ovat maailman individualistisimpia. Suomalaisessa yhteiskunnassa individualismi kasvoi 1960-luvulta 1980-luvulle. (Helkama ym. 2015: 340.)

Hyvä elämä yhteisölliskollektivistisissa, kuten useissa aasialaisissa ja afrikkalaisissa kulttuureissa, rakentuu yhteisöllisyyden ja perheen sekä uskonnon kautta. Vanhuus nähdään arvokkaana elämänvaiheena. Esimerkiksi isovanhemmaksi tuleminen määrittää ihmisen vanhaksi eikä niinkään toimintakyky tai kronologinen ikä. Asema perheessä muuttuu arvokkaammaksi isovanhemmuuden myötä, jolloin vanheneminen nähdään positiivisena asiana. (Sarvimäki 2013: 94–95.)

Monikulttuurisuus on yksi lähestymistapa etnisyyteen. Usein on päädytty siihen lopputulokseen, että monikulttuurisuusideologia johtaa sekä enemmistö- että vähemmistöryhmien kannalta parhaaseen lopputulokseen. Eli sellaiseen yhteiskuntaan, jossa eri ryhmien asemat ovat tasavertaisia, niiden erityispiirteet tunnustetaan, ja niiden suhteet ovat hyvät. (Helkama ym. 2015: 316.) Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että vähemmistöön kuuluville ikääntyville etnisuus on voimavara. Etniseen vähemmistöön kuuluva ikääntynyt kokee enemmistön iäkkäitä enemmän yhteenkuuluvuutta perheyhteisöön, joka voimaannuttaa heidän kokemuksia sosiaalisesta roolistaan. (Sarvimäki 2013: 98–99.)

Vieraassa maassa ja vähemmistönä eläminen saattaa muuttaa suhtautumista omaan kulttuuriin ja esimerkiksi halu säilyttää oma kulttuuri-identiteetti muodostuu tärkeämmäksi kuin kotimaassa asuttaessa (Räty 2002: 112–113). Ideaalitalanteessa maahan-

muuttaja integroituu uuteen kotimaahansa ja omaksuu uuden kotimaan käytäntöjä samalla säilyttäen oman kulttuurisen identiteettinsä. Double asset -teorian mukaan ihminen on ikääntyessään integroitunut yhteiskuntaan ja pystyy hyödyntämään sekä enemmistöettä vähemmistökulttuuria. Tällöin etnisyys nähdään yhdeksi ikääntyvän ihmisen voimavaraksi. Kun etniseen vähemmistöön kuuluva ikääntyvä löytää oman etnisyytensä, tuntee hän kuuluvansa johonkin ja näin myös hänen itsetietoisuutensa kasvaa. (Sarvimäki 2013: 96.)

Asettuessaan Suomeen maahanmuuttajat kohtaavat vieraan kulttuurin ja sen toimintatavat, jotka monessakin kohtaa poikkeavat omista totutuista tavoista sekä lähtömaan tavoista, säännöistä, laeista ja asetuksista. Muun muassa koulutuksella ja työuralla on tutkimuksissa osoitettu olevan merkittävä vaikutuksensa mielekkään elämän kokemuksiin ja odotuksiin. Uudessa yhteiskunnassa maahanmuuttajat kokevat usein turvattomuutta, sillä he eivät kykene ennustamaan asioiden etenemistä, yhteiskunnan rakenteen ja järjestelmän ollessa heille vieraita (Heikkinen 2015: 21).

Maahanmuuttajan ikä ja koulutustausta ovat merkityksellisiä demografisia tekijöitä muuttohetkellä, sillä ikääntyneenä uuteen maahan muuttaneet ovat jo kerran läpikäyneet entisessä kotimaassaan sosialisatian ja tämän vuoksi heillä saattaa olla vaikeampaa oppia uusia kulttuurimuotoja. Myös uuden kielen oppiminen on vaikeampaa kuin nuorempana. (Alitolppa-Niitamo 1993: 31.)

Vanhemmalla iällä muuttaminen uuteen maahan on vaikeaa muun muassa siksi, että suurin osa omaa elämää ja muistoja jää taakse. Uuden kielen oppimisen lisäksi myös uusien normien omaksuminen on nuorempia maahan muuttaneita vaikeampaa. Tämä voi aiheuttaa sen, että iäkkäät maahan muuttaneet syrjäytyvät helposti. He, jotka eivät ole oppineet uutta kieltä, voivat kokea itsensä yksinäiseksi. Myös arvostettu auktoriteettiaseman menetys saattaa aiheuttaa suurta tuskaa ikääntyneille, sillä useasti nuoret maahan muuttaneet sopeutuvat uuteen maahan paremmin ja he eivät välttämättä arvosta vanhuksia ja heidän viisauttaan enää samalla tavalla kuin aikaisemmin entisessä kotimaassaan. Ikäihmisten tieto ja viisaus eivät ole enää relevanttia uudessa maassa. (Alitolppa-Niitamo 1993: 101.)

5.2 Akkulturaatiomalli

Akkulturaatio tarkoittaa ilmiötä, jossa eri kulttuureista lähtöisin olevat ihmiset ovat jatkuvassa välittömässä vuorovaikutuksessa keskenään siten, että kulttuuriset piirteet muuttuvat joko vain toisessa tai molemmissa ryhmissä. Akkulturaatio-orientaatio koostuu neljästä eri strategiamallista: integraatiosta, assimilaatiosta, separaatiosta ja marginalisaatiosta (kuvio 1.). Integraatiossa ihminen kotoutuu eläen sopusoinnussa sekä oman että vieraan kulttuurin ominaisuudet parhaansa mukaan hyödyntäen. Assimilaatio taas kuvastaa sulautumista ja suuntautumista enemmistökulttuuriin. Separaatiostrategiassa ihminen eristäytyy ja suuntautuu vain omaan kulttuuriin. Ei toivottavin strategia on syrjäytyminen eli marginalisaatio, joka eristää ihmisen molemmista kulttuureista. Kotoutumisen eli integraation nähdäänkin toimivan parhaana vaihtoehtona sekä enemmistö- että vähemmistökulttuurien suhteiden kehittämiseksi ja hyvinvoinnille. (Berry 1980: 13–15; Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013: 254–255.)

		Onko oman kulttuurin säilyttäminen arvokasta ja tärkeää?	
		Kyllä	Ei
Onko tärkeää luoda positiivisia suhteita uuden kulttuurin piirissä?	Kyllä	Kotoutuminen <i>(Integration)</i>	Sulautuminen <i>(Assimilation)</i>
	Ei	Eristäytyminen <i>(Separation)</i>	Syrjäytyminen <i>(Marginalisation)</i>

Kuvio 1. Akkulturaatioasenteet Berryä (1980) ja Mähöstä & Jasinskaja-Lahtea (2013) mukaillen.

Warnesin ym. (2004) sekä Longinon ja Warnesin (2005) mukaan useat kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että ikääntyneet maahanmuuttajat ovat alttiimpia syrjäytymään kuin valtaväestön ikääntyneet ja näin ollen myös kotoutuminen vaikeutuu. Muun muassa heikko kielitaito, palvelujen tuntemattomuus, uuden kotimaan vieras elämäntapa

ja omien sosiaalisten verkostojen kapeutuminen ovat merkittäviä syrjäytymisen aiheuttajia. (Heikkinen & Lumme-Sandt 2014: 172 mukaan.) Voutilainen (2003) näkee syrjäytymisen aiheuttajina samoja tekijöitä ja huomauttaa, että ikääntyvän maahanmuuttajan kotouttamatta jättäminen merkitsee yhä suurempaa syrjäytymisvaaraa (Heikkisen & Lumme-Sandtin 2014: 180 mukaan).

Kuten suomea tai ruotsia äidinkielenä puhuville, myös arabian- ja kiinankielisille äidinkieli on merkittävä osa omaa kulttuuri-identiteettiä ja keino ilmaista tunteita sekä ajatuksia juuri niin kuin on tarkoitettu. Maahanmuuttajan näkökulmasta yhteistä kieltä kuitenkin tarvitaan suomalaisen yhteiskuntaan ja erilaisiin yhteisöihin sopeutumisessa. Kielitaidon puute on uhka, joka osaltaan saattaa eristää ikääntyneet maahanmuuttajat kokonaan muusta yhteiskunnasta ja syrjäyttää heidät elämästä arvokasta ja yhdenvertaista arkea yhdessä valtaväestön kanssa. (Oilimo 2015.)

Maahanmuuttajan sopeutumiskykyyn vaikuttavat monet asiat, kuten maahanmuuttajan luonne ja demografiset ominaisuudet. Näitä väestötieteellisiä ominaisuuksia ovat esimerkiksi ikä ja maahanmuuttajan oman maan kulttuurin yhteneväisyys uuden maan kulttuuriin. Maahanmuuttajan sopeutumiseen vaikuttavat lisäksi nykyisen asuinmaan väestön suhtautuminen erilaisiin kulttuureihin ja maahanmuuttajiin. (Alitolppa-Niitamo 1993: 30.)

5.3 Palasia Irakista

Irakissa asui 1,8 miljoonaa yli 60-vuotiasta henkilöä vuonna 2015, joka on 15,2 % koko Irakin väestöstä (Global Age Watch 2015). Irakin väkivaltaisuuden lähimenneisyyden ja poliittisen epävakauden takia on vaikea saada tällä hetkellä varmoja lukuja irakilaisien määrästä.

Suomeen saapui paljon irakilaisia 1990-luvun lopussa Saddam Husseinin hallinnon harjoittaman vainon sekä vuonna 1991 tukahdetun kansannousun ja sitä seuranneen taloussaarron tuloksena (Juntunen 2012: 180). Vuonna 2015 Suomeen saapui 15 400 irakilaista turvapaikanhakijaa. Suurin osa suomenirakilaisista on etniseltä taustaltaan arabeja ja kurdeja sekä uskonnoltaan shiia- tai sunnimuslimeja. (Juntunen 2016: 15.) Suomessa asuvat irakilaiset ovat poliittisesti, etnisesti ja uskonnollisesti hyvin heterogeeninen joukko (Juntunen 2016: 24).

Irakin suurin uskonto on islam ja se näkyy joka päiväisessä arjessa. Islamin uskomukset ja tavat heijastuvat jokapäiväiseen elämään ja käyttäytymiseen, vaikkakin voidaan sanoa, että tietynlainen käyttäytyminen johtuu henkilön koulutustaustasta ja altistumiselta läntisen maailman asioille. Voidaan kuitenkin yleistää, että islamin uskolla on merkittävä vaikutus suurimmalle osalle Irakin arabeja, koska 95 % irakilaisista on muslimeja. Vaikka kaikki irakilaiset eivät harjoita jyrkkää islamin uskontoa, sen tapoja ja uskomuksia, on islamilla kuitenkin ollut ja on edelleen voimakas sosiaalinen voima Irakissa. Aikaisempina vuosina irakilaiset menivät naimisiin yli etnisten ryhmien ja lahkojen, kun taas tänä päivänä se ei ole enää niin yleistä. Vastauksena poliittisiin tapahtumiin, yhä useampi irakilainen on hakenut uskonnosta voimaa ja kääntynyt uskoon, vaikkakin kaupunkilaisväestö on ollut todella maallinen. (Cultural orientation resource center 2008.)

Jo 1950-luvun lopulla olivat Irakin sekulaariset hallitukset panostaneet terveydenhuoltoon, koulutukseen ja työelämän modernisointiin. Muihin arabimaailman maihin verrattuna irakilaisten naisten yhteiskunnallinen asema parani näiden uudistusohjelmien seurauksena. Vuonna 1958 säädetty perhelainuudistus takasi naisille laajat sosiaaliset ja poliittiset oikeudet, jonka ansiosta naisten lukutaito ja koulutustaso kohentuivat. Saddam Husseinin valtakauden päätyttyä vuonna 2003 kaikki kuitenkin muuttui ja uudesta Irakista kehittyi etnisesti ja uskonnollisesti kriisiytynyt kansakunta. Aikaisemmin uskonnollisesti ja etnisesti moni-ilmeisen maan perinteinen sosiaalinen kudus repeili ja eri väestöryhmien välinen sosiaalinen kanssakäyminen muuttui. (Juntunen 2016: 24.)

Islamilaisissa maissa perhe on yhteiskunnan perusyksikkö. Muslimiperhe on suurperhe, johon lasketaan mukaan vanhempien ja lasten lisäksi isovanhemmat, sedät, tädit sekä serkut ja joskus myös jopa ystävät, jotka saattavat elää perheessä. Muslimiperheessä voi hyvinkin elää yhdessä monta sukupolvea. Tämänkaltaisen suurperhe tarjoaa lapselle elinikäisen sosiaalisen, emotionaalisen ja taloudellisen tukiverkoston, jossa yhteistyötä ja jaettua vastuuta pidetään itsestään selvänä. (Akar & Tiilikainen 2009: 14–15.) Perheissä lapsista huolehtiminen kuuluu erityisesti äitien vastuulle, mutta varsinkin isommissa perheissä vastuu on myös muilla perheen naispuolisilla jäsenillä. Poikien ja tyttöjen kasvatusta eroavat toisistaan, sillä poikalapsia pidetään perheelle arvokkaampana ja heidän syntymäänsä juhlitaan. Pojan ajatellaan tuovan perheeseen tuloja työn kautta, kun taas tytön ajatellaan olevan enemmänkin riippuvainen perheestään. (World Culture Encyclopedia 2017.)

Miehen velvollisuuksiin kuuluu perheen elättäminen ja päätöksenteko tärkeissä koko perhettä koskevissa asioissa. Vaimon velvollisuus taas on totella miestä, mikäli hänen vaatimuksensa ovat uskonnon ja lain mukaisia. Usein lasten kasvatus ja kodinhoito ovat vaimon vastuulla. Jos vaimolla on omia palkkatuloja, hänen tulisi voida käyttää palkkansa omiin tarpeisiinsa. Vaikka periaatteessa mies on perheen pää, saattaa vaimolla olla paljonkin valtaa perheen sisäisissä asioissa. (Akar & Tiilikainen 2009: 16.)

Islamilaisissa yhteisöissä sekä naisten että miesten yksin eläminen on harvinaista. Naimattomat tytöt ja pojat asuvat vanhempiensa kanssa ja lesket tai eronneet palaavat yleensä perheensä pariin. Perinteisesti perhe huolehtii pienten lasten ja vanhusten hoidosta ja isovanhempia ja vanhuksia kunnioitetaan suuresti. Lastensa kautta muslimiäidit saavat lisää vaikutusvaltaa perheessä sekä yhteisössä. Vanhempien vanhuuden turvaamisen kannalta on lasten olemassaolo tärkeää, sillä lasten velvollisuudeksi katsotaan iäkkäiden vanhempien huolehtiminen. Voidaan myös sanoa, että lasten olemassaolo rinnastetaan suomalaiseen sosiaaliturvaan ja eläkkeeseen, joka turvaa isän ja äidin vanhuuden. (Akar & Tiilikainen 2009: 14–15.) Irakilaisten keskuudessa tottelevaisuus sekä uskollisuus vanhempia ihmisiä kohtaa ovat erityisen tärkeitä asioita (World Culture Encyclopedia 2017).

5.4 Palasia Syyriasta

Syyriassa asui vuonna 2015 1,2 miljoonaa yli 60-vuotiasta henkilöä, joka on 6,4 % koko Syyrian väestöstä (Global age watch Index 2015). Vuoden 2011 Arabikevään konfliktit levisivät myös Syyriaan. Vuoteen 2014 mennessä Syyrian väestöstä 9,5 miljoonaa ihmistä oli joutunut pakolaiseksi. Määrä on 40 % koko Syyrian ennen sisällissotaa vallinneesta väestömäärästä. Suurin osa syyrialaispakolaisista ovat uskonnoltaan sunnimuslimeja. (Cultural Orientation Resource Center 2014: 1–3.) Syyrian sisällissodan seurauksena on Suomeenkin saapunut paljon pakolaisia Syyriasta (Maahanmuuttovirasto 2015).

Syyrian väestö koostuu monista uskontokunnista ja etnisistä ryhmistä. Valtaosa, noin 90 % on arabeja ja kurdien osuus on noin 10 %. Muita etnisiä ryhmiä edustavat muun muassa armenialaiset ja turkmeenit. Etninen identiteetti ja äidinkieli ovat tiukasti sidoksissa toisiinsa. Syyrialaisista 74 % ovat uskonnoltaan sunnimuslimeja ja 16 % edustavat muita muslimisuuntauksia. Kristittyjä, kuten katolilaisia ja ortodokseja edustaa 10 % Syyrian väestöstä. Koko yhteiskunta on paljon maallisempi verrattuna moneen muuhun muslimimaahan. Historialtaan Syyria on suvaitsevainen ja moniarvoinen. (Cultural Orientation

Resource Center 2014: 4–5.) Vaikka Syyria on virallisesti sekulaari valtio, on presidentin oltava perustuslain mukaan muslimi (Kerkkänen 2015: 10).

Syyriassa perhekäsitys on laajempi kuin Suomessa, sillä perheeseen kuuluu ydinperheen lisäksi myös isovanhemmat, sedät, tädit sekä serkut. Syyrialaiset tuntevat velvollisuudeksi huolehtia vanhemmista ja sairaista sukulaisistaan sekä muista yhteisönsä jäsenistä. Yhteiskuntarakenne on patriarkaalinen, joka tarkoittaa sitä, että kaikki perheenjäsenet ovat vanhimpien miesten suojelemia ja heidän määräysvaltansa alla. Syyriassa uskotaan naisten tarvitsevan suojaa varsinkin suvun ulkopuolisilta miehiltä. Miehet käyvät palkkatyössä ja perheen toimeentulo on heidän vastuullaan. Kuitenkin ylemmissä yhteiskuntaluokissa korkeasti koulutetut naiset voivat käydä töissä. Perheen mainetta pidetään tärkeänä ja siitä huolehditaan perheessä olemalla tekemättä mitään, joka vaikuttaisi negatiivisesti toiseen perheen jäseneseen. Lapset asuvat kotona vanhempiensa kanssa, kunnes menevät naimisiin. (Cultural Orientation Resource Center 2014: 5–8.)

Perinteisiin arabialaisiin arvoihin kuuluvat kunnioittava käytös, huomaavaisuus, kohteliaisuus sekä vieraanvaraisuus. Uskollisuus perhettä kohtaan, kunnioitus vanhempaa henkilöä kohtaan sekä köyhien auttaminen ovat elämäntapa ja vaikuttavat arabialaisen jokapäiväiseen elämään. (Peters 2005: 19.)

Syyrialaisille ja heidän kaltaisille ihmisille, jotka tulevat yhteisöllisestä kulttuurista, sosiaalinen eristäytyminen voi olla outo ja häkellyttävä kokemus. Tämän vuoksi pakolaisten kohdemaassa kuten Suomessa tulisi panostaa siihen, että he voisivat kohdata muita samassa tilanteessa olevia ihmisiä ja erityisesti arabiankielistä väestöä, mutta myös tutustua kantaväestöön ja sen kulttuuriin. Suomessa syyrialaisille voivat aiheuttaa hämmennystä suomalaisten naisten ja miesten väliset ystävälliset ja avoimet suhteet, sillä sukupuolinen tasa-arvo ei ole sama Syyriassa. Tähän he tarvitsevat ohjeistusta siitä, mikä on hyväksyttävää käytöstä ja mikä ei. (Cultural Orientation Resource Center 2014: 12.)

Syyrialaiset arvostavat länsimaista lääketiedettä, vaikka heidän terveydenhuoltoon liittyvät uskomuksensa ja käytäntönsä heijastelevatkin heidän omaa kulttuuriaan. Yleensä hoitoapua haetaan usein fyysisiin vaivoihin välittömästi ja lääkäreihin uskotaan vahvasti. Hoitohenkilökunnan kysymyksiin vastataan, heidän neuvojaan kuunnellaan ja ohjausta

noudatetaan yleensä kuuliaisesti. Yleensä syyrialaiset haluavat heitä hoitavan henkilökunnan olevan samaa sukupuolta kuin he itse. (Cultural Orientation Resource Center 2014: 7–8.)

5.5 Palasia Kiinasta

Kiinassa asuu 18,47 % maapallon väestöstä eli noin 1,4 miljardia ihmistä. Kuten Suomessa, myös Kiinassa väestö vanhenee nopeasti. Vuonna 2015 Kiinassa oli enemmän vanhuksia kuin missään muualla maailmassa. Kiinalaistausten ihmisten määrän kasvu on nopeaa myös Kiinan rajojen ulkopuolella. Joka vuosi Kiinasta muuttaa tasaisesti kasvava määrä ihmisiä muihin maihin. YK:n maahanmuuttoraportin mukaan vuonna 2015 lähes neljä miljoonaa ihmistä lähti Kiinasta, suurin osa Macaoon ja Hongkongiin. Lähes miljoona kiinalaista lähti muihin maihin. Kiinalaisten keskuudessa Eurooppa nähdään vetovoimaisena kohteena ja monessa Euroopan maassa kiinalaiset maahanmuuttajat ovatkin kasvavin maahanmuuttajaryhmä. (Lauscher 2017.) Vuonna 2015 Kiinassa asui noin 209 miljoonaa yli 60-vuotiasta, joka on 15,2 prosenttia koko väestöstä. Vuoteen 2030 mennessä määrän ennustetaan nousevan 25,3 prosenttiin. (Global Age international.)

Perinteisiin kiinalaisiin arvoihin kuuluu rakkaus ja kunnioitus perhettä ja vanhempia kohtaan. Yksilön oikeuksien suosimisen sijaan painotetaan velvoitteita yhteisöä kohtaan. Kunfutsealaisuus korostaa, että ihmisen arvo määräytyy yhteiskunnallisen toiminnan perusteella. Kunfutsealaiset jakavat ihmissuhteet viiteen ryhmään (kuningas-ministeri, isäpoika, isovelji-pikkuveli, aviomies-vaimo ja ystävät), jotka on laajennettu kaikkiin suhteisiin ja siihen on määritelty velvollisuuksia sekä vastuiden rakenne. Ryhmien mukaan hallitsevat henkilöt saavat kunnioitusta ja tottelevaisuutta oikeuksiltaan alempana olevilta henkilöiltä eli niin kutsutuilta alaisilta ja heidän täytyy vastavuoroisesti osoittaa rakkautta, hyvää tahtoa ja tukea alaisiaan kohtaan. Kiinalaiset rakentavat sosiaalisia verkostoja, joiden rakenne perustuu näihin ryhmiin. (Lin 2007: 4.)

Yhteiskuntaluokka vaikuttaa henkilökohtaiseen asemaan ja sosiaalisiin verkostoihin. Lisäksi ikä ja virka vaikuttavat ihmisten sosiaaliseen asemaan: vanhukset ja korkeat virkamiehet ovat korkeammassa sosiaalisessa asemassa kuin nuoremmat ihmiset ja alemmat virkamiehet. Sosiaalisten verkkojen yksittäiset linkit kuvaavat henkilökohtaista yhteyttä kahden ihmisen välillä, jossa toinen voi saada toisen suorittamaan palveluksen tai

palvelun. ”Annetaan palvelus palveluksesta” siten, että yksilö voi saada vastapalveluksen kolmannelta osapuolelta vedoten tekemäänsä palvelukseen, jolloin ”velkaa oleva” käyttää edelleen omaa vaikutusvaltaansa toisiin verkostonsa välityksellä. Tärkeä asia kiinalaisten sosiaalisissa suhteissa on kunnian antaminen ja ottaminen, joka liittyy kasvojen säilyttämiseen. (Lin 2007: 4.)

Yleensä monen sukupolven perhe oli ja on edelleen keskeinen Kiinan perherakenteessa. Lähes koko Kiinan historiassa elinikä on ollut alhainen ja on ollut harvinaista, että vanhukset olivat näkemässä heidän lastenlastensa kasvavan aikuisuuteen. (Lin 2007: 4.) Kiinassa elintason kohoamisen myötä keskimääräinen elinikä on kohonnut 70 vuoteen. Vuoden 1978 jälkeen syntyneet, niin sanotut ainoat lapset, tulevat todennäköisesti elättämään jopa neljää vanhusta; omien vanhempiensa lisäksi myös isovanhempiaan. (Koi-visto & Tuomi 2008: 85.)

Kiinassa iäkkäät ihmiset hoidetaan perheessä ja erityisesti pojan perhe on päävastuussa vanhempiensa hoidosta. Iäkkäiden vanhempien vieminen hoivakotiin tai muuhun kodin ulkopuoliseen paikkaan asumaan vanhuuden päiviksi nähdään tottelemattomuutena moraalisia arvoja kohtaan. Vastavuoroisesti isovanhemmat auttavat lastenlastensa hoidossa ja kasvatuksessa. Kiinalaisessa kulttuurissa oma asema on tärkeä yhteisössä ja kasvoja ei haluta menettää. Omaa asemaa pidetään olemalla ahkera ja työteliäs mitä ikinä tehdäänkään. Esimerkiksi isovanhemman tehtävä on lähteä hoitamaan lapsenlapsiaan, vaikka he asuisivat toisella puolella maailmaa. (Pan 2016.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Kyseessä oli laadullinen opinnäytetyö, joka toteutettiin yhteistyössä Jade II -projektin kanssa. Aihe on merkityksellinen niin yksilöllisesti kuin yhteiskunnallisesti. Myös vanhus-työlle ja vanhustutkimukselle arabian- ja kiinankielisten ikääntyvien mielekkään elämän näkökulmat ovat tervetulleita. Tutkimustietoa tarvitaan muun muassa siksi, että voimme entistä paremmin huomioida ikääntyvien maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet sekä kehittää ja tuottaa palveluja yhä monimuotoisemmalle ryhmälle monikulttuurista väestöä.

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tässä opinnäytetyössä oli tarkoitus saada laadullisen tutkimuksen keinoin ymmärrys ilmiöstä, joka koskee ikääntyvien yli 60-vuotiaiden, pääkaupunkiseudulla asuvien arabian- ja kiinankielisten maahanmuuttajien mielekästä elämää Suomessa heidän itsensä arvioimana.

Opinnäytetyön tavoitteena on uuden ammatillisen tiedon tuottaminen Jade II -projektille. Tavoitteemme on myös lisätä tietoutta ikääntyvien maahanmuuttajien tarpeista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä järjestötoimijoille Jade II -projektin kautta.

6.2 Tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä tuomme esille ikääntyvien maahanmuuttajien odotuksia, tarpeita ja toiveita koskien heidän omannäköisen arkensa ja elämänsä mahdollisimman mielekästä toteutumista nyt ja tulevaisuudessa uudessa kotimaassa Suomessa.

Tutkimuskysymyksemme olivat:

1. Mitä haastateltavat kokevat kuuluvan oman näköiseen arkeensa?
2. Miten haastateltavat kokevat palvelut, joita käyttävät ja mitä ideoita heillä on palveluiden parantamiseksi?
3. Millaisena haastateltavat näkevät tulevaisuutensa ja mitkä unelmat kantavat heitä ajassa eteenpäin?

6.3 Opinnäytetyön lähestymistapa ja aineistonkeruu

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeitä, että ne henkilöt, joilta tieto kerätään tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon. Tämän vuoksi esimerkiksi omakohtainen kokemus on tärkeä tiedonlähde. Haastateltavat on valittava tarkoin. (Tuomi–Sarajärvi 2013: 85–86.) Tässä opinnäytetyössä on läsnä näkemys ihmisestä aktiivisena oman elämänsä asiantuntijana, joka puheella tuottaa omaa tulkintaansa menneestä ja nykyhetkestä.

Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat ikääntyneet yli 60-vuotiaat, pääkaupunkiseudulla asuvat arabian- ja kiinankieliset maahanmuuttajat. Jade II -projektin työntekijät valitsivat meille haastateltavat kahdesta eri kieliryhmästä, jotka kokoontuvat viikoittain projektin vertaisryhmissä.

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska halusimme tavata tutkimukseen osallistuvat henkilökohtaisesti ja olla itse läsnä tutkimusaineiston hankinnassa. Haastattelu on joustava menetelmä, sillä tutkijalla on mahdollisuus tehdä tarvittaessa uusia kysymyksiä, selittää niiden sisältöä ja samalla saada laaja-alaista ja syvällistä tietoa (Kananen 2015: 143). Teemahaastattelu ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten ja valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta, vaan väljemmin kohdentuen tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Haastattelussa aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta valmistellut aiheet ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä liikutaankin joustavasti ilman tiukkaa etenemisreittiä. Kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat siis vaihdella; tärkeintä ei ole kysymysten järjestys, vaan se, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 47–48, 66; Eskola & Suoranta 2000: 86–87.)

Sen sijaan, että meillä olisi ollut tarkat kysymykset ennalta määrättyssä järjestyksessä, rakensimme haastattelurungon (liite 2.) eri teemojen ja avointen kysymysten mukaisesti. Tämä oli hyvä tapa saada haastateltavilta tietoa, sillä haastattelun aikana keskustelua pystyi ohjaamaan teemaa tukevilla kysymyksillä sekä selventämään tarvittaessa lisäkysymyksillä. Teemojen valinta oli helppoa, mutta tarkkojen ja merkityksellisten kysymysten laatiminen olikin jo vaikeampaa. Työelämäkumppani oli kuitenkin tukenamme ja saimme heiltä apua ja vinkkejä kysymysten laadintaan. Muokkasimme alkuperäistä haastattelurunkoa ensimmäisen haastattelukerran jälkeen tarkentaaksemme kysymyksiä lähemmäksi opinnäytetyön tavoitteita.

Työelämäkumppanimme kannustamana valitsimme haastattelumenetelmäksi ryhmähaastattelun. Koimme ryhmähaastattelun mahdollistavan aktiivisen keskustelun heräämisen ja monitahoisen vuorovaikutuksen syntymisen aiheen parissa. Yksilöhaastattelut jopa haavoittuvassa asemassa olevien haastateltavien osalta olisivat saattaneet olla haastateltaville liian lähelle tulevia ja henkilökohtaisia. Kuten Hirsjärvi & Hurme (2011) ovat kirjoittaneet, saadaan ryhmähaastattelussa tietoa nopeasti ja samanaikaisesti. Ryhmädynamiikka ja valtahierarkia voivat vaikuttaa siihen, kuka puhuu ryhmässä ja kuka ei. Haastattelijoina tehtävämme oli ohjata tilannetta ja pyytää muilta kommentteja, jos näytti siltä, että joku haastateltavista dominoi ryhmässä (Hirsjärvi & Hurme 2011: 63.) Ajankäytön hallinnan näkökulmasta ryhmähaastattelu oli toimiva ratkaisu. Sovimme tapaamiset osallistujien aikataulujen mukaisesti. Ryhmähaastattelulla oli myös vahva sosiaalinen näkökulma. Tutkimustilanteet olivat vuorovaikutteisia ja nostattivat vilkasta keskustelua aiheen ympärillä. Haastattelut taltioimme digitaaliseen muotoon.

Lähtökohtana tutkimukselle on haastateltavan tietoinen ja vapaaehtoinen suostumus osallistua tutkimukseen ja toisaalta myös vapaaehtoinen irtisanoutuminen siitä missä vaiheessa tahansa. Ennen haastattelun aloittamista selvitimme osallistujille opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteet. Painotimme myös jokaiselle haastattelun luottamuksellisuutta, joka tarkoittaa muun muassa sitä, ettei heidän henkilöllisyytensä tämän aiheen parissa tule paljastumaan missään vaiheessa tutkimusta eikä sen jälkeen. Haastateltavien anonymiteetin sekä vapaaehtoisuuden tutkimukseen osallistumiseen varmistimme etukäteen kirjallisella tutkimussuostumuksella (liite 1.), jonka jokainen haastateltava allekirjoituksellaan hyväksyi. Tutkimustyömme ei vaatinut eettistä ennakoarviointia eikä erillistä tutkimuslupaa.

6.4 Haastattelujen toteutuminen

Kävimme etukäteen tutustumassa ja esittelemässä itsemme ja opinnäytetyömme aiheen arabian- ja kiinankielisten ryhmätoiminnassa. Toteutimme haastattelut alkuvuodesta 2017, viikoilla 6 ja 9. Jokaiseen haastatteluun varasimme aikaa 90 minuuttia. Haastatteluihin varattuun aikaan sisältyi myös tulkkien osuus.

Opinnäytetyöhön haastateltiin yhteensä kuutta ($n = 6$) ikääntyvää maahanmuuttajaa, joista kolme puhui äidinkielenään arabiaa ja kolme mandariinikiinaa. Opinnäytetyön myötä tutustuimme eri lähtökohdista ja syistä Suomeen muuttaneisiin ikääntyviin miehiin ja naisiin, jotka olivat lähtöisin Irakista (1), Syyriasta (2) ja Kiinasta (3). Haastattelukertoja

oli molemmille kieliryhmille kaksi ja haastattelutilanteissa oli mukana pääsääntöisesti kolme haastateltavaa, tulkki sekä kaksi haastattelijaa. Haastateltavat olivat molemmilla haastattelukerroilla samat. Haastatteliijoista toinen keskittyi ensisijaisesti kysymysten asetteluun ja keskustelun ohjaamiseen, toisen tehdessä havaintoja ja kirjauksia niiden pohjalta. Toisella haastattelukerralla kiinalaisista yksi oli estynyt saapumasta paikalle ja yksi arabiankielisistä saapui paikalle puoli tuntia myöhässä.

Koimme, että tapaaminen samojen henkilöiden kanssa useampaan kertaan syvensi molemminpuolisen luottamuksen tunnetta. Haastateltavista välittyi tunne, että heitä arvostetaan ja kuunnellaan. Työtämme ohjasi kulttuurisensitiivisyys ja aito kiinnostus osallistujia ja heidän kulttuureita kohtaan. Tunnelma tapaamisissa oli rento ja välitön.

6.5 Aineiston analyysi

Analysoimme tulokset käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia ja sen tukena teemoittelua. Sisällönanalyysi perustuu sisällön luokitteluun, tulkintaan ja tutkijoiden omaan päättelyyn, jonka tarkoituksena on paljastaa tekstin ydin ja tehdä siitä tiivistetty kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 108, 112).

Apuna analyysissa voidaan käyttää aineistolähtöistä analyysia, jolloin tulkinta voi lähteä puhtaasti aineistosta. Teksti jaotellaan asiasisältöihin ja sisällöille annetaan koodit tai nimet, jotka perustuvat puhtaasti aineistoon. (Kananen 2015: 171.) Milesia ja Hubermania (1994) mukaillen aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa prosessiksi, joka koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisenä aineisto pelkistetään eli redusoidaan, jonka jälkeen se ryhmitellään eli klusteroidaan ja lopuksi abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 108.)

Ennen analysointia litteroimme eli purimme (Kananen 2015: 129) aineiston tekstimuotoon sanasanasaisesti tietokoneelle ja tulostimme litteroinnit. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 35 A4-kokoista sivua. Litterointi oli haastavaa, erityisesti arabiankielisten kohdalla. Haastateltavat ja tulkki intoutuivat puhumaan usein päällekkäin, joten taltiointia oli työlästä purkaa.

Aloitimme analyysin lukemalla useita kertoja läpi litteroidun haastatteluaineiston sekä kirjatut havainnot. Samalla redusoidimme aineiston eli karsimme tutkimukselle epäolennaiset kohdat pois, jolloin siitä jäi jäljelle tutkimukselle olennaiset seikat. Tämän jälkeen

klusteroimme eli ryhmittelimme samaa asiaa käsittelevät asiat. Koska meillä oli valmiiksi teemat haastattelussa, pystyimme käyttämään teemoittelua analyysin apuvälineenä. Vastauksista paljastui myös uusia teemoja, jotka otimme huomioon analysoinnissa. Käsittelemme kieliryhmien vastaukset erikseen.

Sisällönanalyysissä litteroinnin jälkeen alleviivasimme tekstissä olennaisia ilmaisuja, etsimme samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, koodasimme aineistoa, yhdistimme ilmauksia ja muodostimme alaluokkia. Tästä etenimme muodostamalla yläluokkia ja lopulta koavia käsitteitä (liite 3.).

7 Tulokset

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyön tulokset tutkimuskysymysten mukaisesti jaoteltuna. Keskityimme tuloksissa teemoihin *oman näköinen arki, palvelut ja tulevaisuus*. Emme ole eritelleet erikseen miehiä ja naisia, mutta tuomme tuloksissa esille kuitenkin kulttuuritaustan.

7.1 Mitä haastateltavat kokevat sisältyvän oman näköiseen arkeensa?

Oman näköisen arjen kokemisen jaottelimme useampaan näkökulmaan: *perhe ja muut sosiaaliset suhteet, koti, asuinympäristö ja harrastukset*.

Oman näköiseen arkeen koettiin liittyvän muun muassa erilaiset käsitykset perheestä ja kodista. Kiinalaisessa kulttuurissa perhe nähdään laajemmassa perspektiivissä kuin suomalaisessa kulttuurissa. Eräs haastateltavista avasi asiaa seuraavasti:

- - Täällä Suomessa korostetaan ydinperhettä, mutta Kiinassa on sellainen iso perhe. Suomessa mun pojan perhe ei ole kuitenkaan minun perhe. Tai se on suomalainen käsitys. Kiinassa taas me olemme kaikki sama perhe... Suomessa korostetaan oma itse ja yksilöllisyyttä - -

Oman näköistä arkeaan arvioidessaan arabiankieliset haastateltavat kertoivat viihtyvän hyvin Suomessa ja nykyisessä asuinympäristössään. Kaipausta omaan kotimaahan oli jäljellä, vaikka jokainen heistä kertoi aikovansa jäädä Suomeen. Vastauksissa ilmeni halu sopeutua uuden kotimaan arkeen, kuten seuraavissa sitaateissa mainitaan:

Me yritetään elää täällä ihan niin kuin tämmöisessä säässä ja lumessa ja muut asiat, me yritetään olla ja lähtee mukaan... vaikka välillä löytyy hankalia asioita, niin yritetään kääntää niin kuin aivot toimivat ja tehdä oma onni sillä tavalla mitä tarvitaan.

- - Elämä, joka meillä oli siellä... omassa kotimaassa, oma elämä ei voi millään täällä saada takaisin - -

Oman näköiseen arkeen liittyy perheen ja muiden läheisten suhteiden lisäksi myös muut sosiaaliset suhteet. Jade II -projekti esimerkiksi mahdollistaa, että ikääntyvillä maahanmuuttajilla on mahdollisuus ylläpitää omaa kulttuuriperintöään ja keskustella heille tärkeistä asioista oman ikäistensä seurassa ja omien kotiensa ulkopuolella. Yhdelle sosiaaliset suhteet merkitsivät osallistumista erilaisiin tapahtumiin, kuten vapun juhlintaan ja Helsinki-päivään. Myös ikääntymisen vaikutukset sosiaalisiin suhteisiin herätti pohdintaa vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä:

- - Kiinassa kaikilla on sama kulttuuri ja sama kieli ja sama ajattelutapa. Vaikka mä tulen vanhaksi, niin silti on helppoa olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Mutta täällä Suomessa, kun myöhemmin tulen vanhaksi, ja silti tiedän suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskunnasta vain vähän, silloin on vaikea olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Ja varmaan silloin se onnellisuuden tunnekin kärsii.

Erityisesti arabiankielisille haastateltaville sosiaalisilla suhteilla oli suuri merkitys. Heille perheyhteys oli tiivis ja tärkeä. Esimerkiksi lapset asuvat kotona avioitumiseen saakka. Ne jotka eivät avioitu, jäävät vanhempiansa luokse asumaan. Erään haastateltavan mielestä ei ole kauniimpaa, kuin aamulla herättyään tytär näkee vanhempansa.

Kuten kiinankieliset, myös arabiankieliset toivoivat itselleen omanikäisiä ystäviä kanta-väestöstä. Yksi heistä kertoi tutustuneensa irakilaisiin, suomalaisiin ja syyrialaisiin seurakunnan kautta. Toisiaan haastateltavat tapasivat vain Jade II -projektin yhteydessä. Kaikki arabiankieliset haastateltavat kokivat sosiaalisen elämän olevan liian vähäistä Suomessa, verrattuna kotimaahansa. Yksi heistä kuvasi tunnelmiaan näin:

Meille syyrialaisille kaikista suurin asia tai tärkein asia on sosiaalinen elämä... mitä mä huomasin, täällä Suomessa on ihanat ihmiset, mutta heille ikävä asia on, kun heillä ei ole mitään sosiaalista elämää, se on vähän huono... Meillä esimerkiksi kotimaassa naiset, kaikki naapurin naiset juovat kahvia yhdessä. Ja miehet samalla tavalla käyvät naapurilla kylässä, me tunnetaan kuin oltaisiin samaa perhettä

- -

Ylipäänsä ystävien löytäminen ikääntyvänä maahanmuuttajana koettiin haasteeksi, kuten yksi arabiankielisistä kertoi:

Meidän ikäisenä on vaikea löytää ystäviä.

Oman näköinen arki muodostui kaikkien haastateltavien osalta monipuolisista toiminnoista, kuten yhteisestä ajasta perheen kanssa, kotiaskareista ja harrastuksista. Kaikki kiinankieliset osallistuivat omien lastensa elämäään muun muassa hoitamalla lastenlapsiaan aina tarvittaessa. Yhden arki rakentui nimenomaan lastenlasten päivärytmin mukaisesti. Lisäksi kaksi osallistui vielä perheyriyksen toimintaan. Myös harrastukset rytmittivät osaltaan heidän arkeaan. Liikunta oli varsinkin kiinankielisten keskuudessa suosittua. He kertoivat löytäneensä pääkaupunkiseudulta useita hyviä liikuntapaikkoja ja uskoivat niiden mahdollistavan kaikille monipuolisen liikunnan harjoittamisen. Yksi kuvasi oman näköistä arkeaan viikko-ohjelman muodossa:

- - Joka päivä mulla on ohjelmaa esim. keskiviikkoisin 9–11 mulla on suomen kielen kurssi ja sitten mulla lounasaika, ja sen jälkeen menen jonnekin seuraan esim. suomen kielen kahvilaan. Sitten olen vähän kartoittanut netistä, että melkein jokaisessa kirjastossa on suomen kielen kahvila ja ne vaihtelevat. Olen laittanut ne kalenteriin ja käyn milloin missäkin kirjastossa. Kolme kertaa viikossa on uintia. Jos en käy uimassa, niin sitten kävelen tai joogaan kotona. Mun pojalla on ravintola ja jos hänellä on työvoimapulaa, niin käyn joskus auttamassa. Ja välillä jos pojalla ja hänen vaimolla ei ole aikaa hakea lapsia, niin minä ajan autoa ja haen lapset päiväkodista ja vien harrastuksiin, esim. pianotunnille ja jalkapalloon.

Kaikki kiinankieliset haastateltavat kertoivat arkeensa kuuluvan muun muassa suomen kielen opiskelun. Kaksi kolmesta halusi oppia kielen, jotta sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja tutustuminen kantaväestöön helpottuisi. Toinen heistä oli havainnut, ettei monikaan suomalainen ikääntynyt osaa englantia. Jotta yhteinen tapa kommunikoida löytyisi, koki hän tarpeelliseksi ja tärkeäksi opetella uuden kielen:

Kun tulin Suomeen, ajattelin, että jos haluan täällä Suomessa asua, niin mun täytyy sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan ja pitää opiskella kieltä.

Arabiankielisistä vain yksi kävi suomen kielen kurssilla, koska hän toivoi voivansa tulevaisuudessa vielä työskennellä Suomessa. Kaksi muuta opiskelivat kieltä omatoimisesti ja vähitellen, kielikurssilla käyvien perheenjäsenten avustamana. He kokivat, että uuden kielen oppiminen heidän ikäisenään on vaikeaa, eivätkä siksi osallistuneet erikseen järjestetyille kielikursseille. Toinen kertoi myös pärjäävänsä englannin kielellä, eikä näin ollen ole kokenut tarvitsevansa erityistä suomen kielen opetusta. Henkilö, joka kävi suomen kielen kurssilla, kertoi pitävänsä uuden kielen opiskelusta:

Mielestäni olen täällä iloinen, kun opin uuden kielen ja uusi elämä ja tutustun eri asioihin ja ihmisiin, niin tuntuu enemmän vapaalta kuin omassa kotimaassa... ja olen iloinen, kun olen tullut takaisin opiskelemaan.

Myös arabiankielisten keskuudessa harrastettiin liikuntaa, kuten uintia ja kävelyä. Yhdelle shakin pelu oli tärkeä harrastus. Myös kolmannen sektorin, kuten seurakuntien ja eri järjestöjen toiminta koettiin tärkeäksi. Jade II -projekti koettiin paitsi harrastuksena, myös monipuolisena tukena ja avunantajana arjen haasteissa.

7.2 Palvelukokemukset ja ideat palveluiden parantamiseksi

Tässä yhteydessä palveluilla tarkoitetaan muun muassa sosiaali- ja terveysalan palveluita, kirjastoa, liikuntapalveluita ja julkista liikennettä.

Kaikki kiinankieliset haastateltavat käyttivät tarjolla olevia ja yhteiskunnan oikeuttamia *palveluita* ja vaikuttivat niihin pääsääntöisesti tyytyväisiltä. Tosin lääkäriin pääsyn hitaus ihmetytti kaikkia haastateltavia. Kaksi kolmesta kiinankielisestä koki, että palvelut olivat helposti saatavilla, mutta eivät välttämättä saavutettavissa kielimuurin vuoksi. He kokivat, että tärkeä tieto tarjolla olevista palveluista ei saavuta heitä oikea-aikaisesti. Toinen tiivistä omia palvelukokemuksiaan seuraavasti:

Mä olen aika terve, siksi en ole kovin usein asioinut lääkäriillä, kävin vain kerran sairaalassa. Kirjastossa käyn aika harvoin kielimuurin takia. Kun luen kirjoja, luen ne netissä tai sitten Kiinasta tuotuja kirjoja. Julkista liikennettä käytän aika vähän, koska itse ajan autoa. Vapaa-ajan palveluista: käyn uimassa, ikääntyville saa minusta hyvin alennuksia. Sitten jos haluan mennä hiihtämään tai luistelemaan niin minusta infrastruktuuri ovat hyviä ja yleensä ei maksa mitään. Olen todella tyytyväinen - -

Palveluihin liittyen haastateltavat mainitsivat muun muassa Jade II -projektin tarjoaman palveluohjauksen:

Nyt olemme saaneet tämän Jade II -projektin kautta paljon tietoa, jopa enemmän kuin meidän lapset... Varsinkin millaisia sosiaaliturvia tai tällaisia alennuksia vanhat ihmiset voivat saada. Niin että me tiedämme enemmän kuin meidän lapset.

Arabiankieliset käyttivät aktiivisesti yhteiskunnan tarjoamia palveluita ja olivat tyytyväisiä siihen tukeen, mitä olivat saaneet. Myös heitä ihmetytti täällä lääkäriin pääsyn hitaus. Eräs haastateltava sanoi, että yleisesti ottaen palveluihin menee liikaa aikaa. Kaksi kolmesta antoi kritiikkiä erityisesti Kelassa asioimiseen tarvittavista tulkkipalveluista, joiden saatavuus oli toisinaan haastavaa.

Eräs heistä kiteytti suomalaisen yhteiskunnan tarjoamat ja hänen nyt kokemansa palvelut näin:

Suomi on enemmän oma äiti, se antaa rakkauden, kaikki mitä ihminen tarvii, kaikki mitä me ollaan saatu täällä Suomessa, ei voi edes kuvitella muualla maailmassa mitä me ollaan saatu.

Kaksi heistä kuvasi tunnelmiaan seuraavasti:

--saadaan täällä kaikki asiat, niin kuin rauha ja turva ja kaikki, se auttaa paljon... sähkö ja vesi, kaikkea on.

Mielestäni ollaan saatu ihan kaikki. Suomi on järjestänyt kaikkea mitä me toivotaan, ei jää mitään mitä halutaan lisää. Kaikki ihan ok.

Kaksi kiinankielistä toivoi yleisesti kiinankielisiä esitteitä ja opasteita palveluihin. He kertoivat kaipaavansa selvästi jäseneltyä kiinankielistä tietopakettia yhteiskunnan tarjoamista palveluista, joihin he ovat oikeutettuja. Toinen heistä toivoi saavansa tietoa eläkkeistä ja ikäihmisten hammashoidosta. Yksi kiinankielisistä toivoi palvelukeskuksiin enemmän kulttuurirajoja rikkovaa ohjelmaa ja erilaisia teematapahtumia, johon kaikki halukkaat olisivat tervetulleita.

Arabiankieliset kokivat olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä tarjolla oleviin ja jo saamiinsa palveluihin. Yksi haastateltavista kaipasi kuitenkin remontti- ja muuttoapua, jota hänen omassa maassaan oli helposti saatavilla. Yksi esitti toiveen esimerkiksi ostoskeskuksen tiloihin perustettavasta, naisille tarkoitettusta rukoushuoneesta. Esille nousi myös toive saada omalla äidinkielellään apua postitse saapuvien kirjeiden sisällön ja tarkoituksen selvittämiseksi.

7.3 Ajatuksia tulevaisuudesta Suomessa

Selvitimme, mitä haastateltavat olisivat itse valmiita tekemään, jotta heidän elämänsä olisi mahdollisimman mielekästä uudessa kotimaassa Suomessa nyt ja tulevaisuudessa.

Arabiankielisistä jokainen aikoi kotoutua pysyvästi Suomeen. He kertoivat, että kotimaassa oli liikaa ongelmia, eivätkä siksi aikoneet palata takaisin. Yksi arabiankielinen haastateltava oli motivoitunut opiskelemaan suomen kieltä, jonka uskoo edistävän sopeutumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja pääsyä työelämään. Osa heistä koki, että työ mahdollistaisi osaltaan sujuvan ja mielekkään elämän Suomessa. Yksi toivoi saavansa Suomen kansalaisuuden, pääsevänsä eläkkeelle ja voivansa matkustaa.

Yksi arabiankielisistä haastateltavista kertoi haluavansa korvata Suomelle sen, mitä hän on saanut suomalaiselta yhteiskunnalta. Hän lausui seuraavat kommentit:

Haluun maksaa Suomelle kaiken takaisin mitä Suomi on maksanut minulle.

- - tämä on kotimaa ja uusi elämä on täällä - -

Kaksi *kiinankielistä* kertoivat *mielekkään elämän saavuttamiseksi* olevansa valmiita opiskelemaan ahkerasti suomen kieltä ja näin sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan tehokkaammin. Tähän liittyen nousi esille seuraavia ajatuksia:

Minulla on aika voimakas tahto oppia kieltä. Välillä kun illalla luen jotain suomenkielistä kirjaa tai tekstiä, niin lapsenlapsi hihittelee, että miksi vielä luet.

Mä haluan keskustella ihmisten kanssa ja vaihtaa ajatuksia. Jos mä pystyisin siihen niin se olisi minun unelma.

Yksi heistä unelmoi mutkattomasta vuorovaikutuksesta – että pystyisi kunnolla keskustelemaan suomalaisten kanssa. Toinen taas toivoi olevansa niin hyvässä kunnossa, jotta voisi vielä vanhemmallakin iällä matkustella:

Esimerkiksi haluan matkustaa vielä enemmän ja kierrellä näissä Suomen naapurimaissa, katsoa maailmaa... Ja toivon, että olen fyysisesti paremmassa kunnossa ja pystyn matkustamaan.

Myös vanheneminen vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä herätti huolta: miten vuorovaikutus tulevaisuudessa kantaväestön kanssa sujuu ja miten esimerkiksi hoivapalvelut silloin toteutuvat.

8 Johtopäätökset

Tulosten perusteella voidaan todeta, että huolimatta hyvinkin erilaisista kulttuuritaustoista ja lähtökohdista ikääntyvien maahanmuuttajien mielekäs elämä Suomessa rakentuu tavallisista asioista, kuten sujuvasta arjesta, yhteisöllisyydestä ja turvallisuuden tunteesta. Eritoten arabiankieliset kokivat asumisen Suomessa turvalliseksi. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tarjoamat sosiaali- ja terveystalvelut, Suomen lainsäädäntö ja yleinen turvallisuus koettiin ainutkertaisina ja ne saivat kiitosta. Suomi oli heidän mielestään korruptoitumaton ja oikeudenmukainen maa, jossa on hyvä asua ja elää.

Pienessä otoksessamme tulokset osoittivat, että kiinankieliset haastateltavat olivat arabiankielisiä motivoituneempia opiskelemaan, oppimaan ja käyttämään suomen kieltä omassa arjessaan. Myös arabiankieliset halusivat sopeutua yhteiskuntaan, vaikka suomen kielen opinnot eivät heidän kohdallaan nousseet yhtä merkitykselliseksi asiaksi. Toista kotimaista kieltämme ruotsia ei kukaan haastatelluista kertonut opiskelevansa.

8.1 Perheen ja muiden yhteisöjen merkitys

Päinvastoin kuin monissa muissa maissa, suomalainen käsitys perheestä on suppeampi kuin esimerkiksi Irakissa, Kiinassa tai Syyriassa. Kun irakilainen, kiinalainen tai syyrialainen puhuu perheestään, kuuluu siihen ydinperheen lisäksi usein myös muu suku ja ystävät, jopa naapurit. Haastateltavat kokivat suomalaisen käsityksen perheestä vieraana – heille esimerkiksi kahden hengen talous ei ole perhe, kuten se voi olla meille suomalaisille. Kun meille suomalaisille isovanhemmat ovat osa sukua, heille isovanhemmat ovat osa perhettä. Kun Suomessa asuttiin useita vuosikymmeniä sitten saman katon alla yhdessä useampien sukupolvien kesken, arabian- ja kiinankielisissä kulttuureissa se on edelleenkin melko tavallista. Opinnäytetyömme osoitti, että perhe ja tavalla tai toisella toteutuva tiivis, Suomen rajojen ulkopuolellekin ulottuva perheyhteys helpottivat osaltaan ikääntyvien maahanmuuttajien sopeutumista uuteen ja vieraaseen yhteiskuntaan.

Etninen ryhmä on maahanmuuttajalle tärkeä sosiaalinen verkosto ja moni maahanmuuttaja on vapaa-ajallaan enimmäkseen tekemisissä oman kieliryhmän edustajien kanssa. Omassa etnisessä ryhmässään maahanmuuttaja voi muun muassa puhua äidinkieltään. Ihmisillä on myös sama kulttuuri ja samoja kokemuksia. Kauemmin maassa asuneet samaan etniseen yhteisöön kuuluvat ovat maahanmuuttajalle hyvä tuki ja turva, sillä he

ovat kokeneet sopeutumisen ongelmat ja osaavat omalla kielellä kertoa uuden kotimaan tavoista. (Räty 2002: 112.)

Kuten edellä jo totesimme, haastattelemiemme maahanmuuttajien edustamissa kulttuureissa sosiaalisella kanssakäymisellä ja yhteisöllisyydellä on suuri merkitys ihmisen hyvinvointiin. Tutkimuksessamme ilmeni, että ikääntyneet maahanmuuttajat olivat tekemisissä paitsi oman etnisen ryhmänsä myös jonkin verran muista kulttuureista saapuneiden maahanmuuttajien kanssa. Opinnäytetyömme vahvistaa jo aiemmissä tutkimuksissa (Hemingway & Jack 2013; Linderborg 2012) todetun seikan, että ikääntyneet maahanmuuttajat kaipaavat paitsi oman ikäistään seuraa, myös kantaväestöön kuuluvia ystäviä. Juuri esimerkiksi Jaden tapainen ryhmätoiminta edistää sosiaalisten suhteiden monitahoista muodostumista ja muotoutumista.

Erilaisilla monikulttuurisilla keskuksilla, kerhoilla ja kohtaamispaikoilla on tärkeä merkitys maahan muuttaneille, jotka ovat omassa kulttuurissaan olleet yhteisöllisissä kanssakäymisissä muiden ihmisten parissa. Kuten Hemingway ja Jack (2013) artikkelissaan totesivat, saattavat ikääntyneet tuntea itsensä sosiaalisesti eristäytyneeksi, vaikka eläisivät perheidensä kanssa. Kun tutkimuksen osanottajat osallistuivat klubeihin (ryhmätoimintaan), seurasi parantunutta hyvinvointia, parantuneita sosiaalisia suhteita sekä parempaa fyysistä ja henkistä terveyttä. (Hemingway & Jack 2013: 25.) Tutkimuksessamme ikääntyneet haastateltavat kokivat sosiaalista eristyneisyyttä ja kaipasivat suomalaisia ystäviä, vaikka elivät perheidensä kanssa tai pitivät tiivistä yhteyttä perheisiinsä. Havaitsimme, että ryhmätoiminta (Jade II -ryhmät ja kielikurssit) paransi sosiaalisia suhteita ja lisäsi hyvinvointia haastatelluilla ikäihmisillä.

Linderborgin (2012) tutkimuksessa huomattiin ryhmätoiminnan merkitys iäkkäille somalimiehille olevan merkityksellistä, kun ryhmätoiminta toi rytmiä elämään ja uusia sosiaalisia suhteita. (Linderborg 2012: 2). Myös Jade-projektin ryhmätoiminta toi iäkkäille somalinaisille sisältöä ja rytmiä elämään ja naiset pystyivät luomaan uusia sosiaalisia suhteita. (Rantala, Moalim & Franco 2016.) Suomen Pakolaisavun julkaisussa (2010) todettiin, että pienillä teoilla, kuten vertaistuellalla ryhmätoiminnan kautta ikääntyvä maahanmuuttaja voi saada arkeensa onnistumisen kokemuksia, uusia ystäviä ja kielitaitoa (Vainio-Pietarinen 2010: 5–6).

Ryhmätoiminnan, sosiaalisen kanssakäymisen ja mielekkään elämän yhteys on todistettu useammassa aiemmassa tutkimuksessa. Kiinan ja Lähi-Idän kulttuurit ovat yhteisölliskollektivistisia kulttuureita, jolloin yhteisöllisyydellä ja perheellä on merkittävä painoarvo elämässä. Ryhmätoiminta tuottaa sosiaalista pääomaa ja synnyttää vastavuoroisuutta. Ryhmätoiminta rytmittää arkea ja tuo tunteen kuulumisesta johonkin.

8.2 Palasia osallisuudesta, toimijuudesta ja yhteisöllisyydestä

Osallisuus kuvaa yhteenkuulumisen ja osallisuuden tunnetta sekä mahdollisuutta toimia ja vaikuttaa sosiaalisesti, taloudellisesti ja poliittisesti niin itseä koskevissa asioissa kuin yhteisössä ja yhteiskunnassa. Maahanmuuttajan osallisuutta voidaan tukea ja vahvistaa esimerkiksi tarjoamalla neuvontaa ja tukemalla henkilöä viestimisessä esimerkiksi tulkkipalveluiden avulla. (Lähteinen & Hämeen-Anttila 2017: 70; Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019.)

Toimijuus on käsite, jonka mukaan ihmiset muokkaavat elämänsä kulkuaan toimien ja teiden valintoja yhteiskunnallisten olosuhteiden sekä historiallisen tilanteen luomissa rajoissa ja mahdollisuuksissa (Jyrkämä 2013: 422). Yhdymme Jyrkämän (2013) näkemykseen, jossa hän lähestyy toimijuutta yksilöstä ja tilanteista käsin, toimijuuteen liittyvien modaalisten ulottuvuuksien, kuten osaaminen, kykeneminen, haluaminen, täytyminen, voiminen ja tunteminen kautta. Jotta vanhenemisen voidaan sanoa olevan hyvää ja mielekästä, tulee näiden ulottuvuuksien olla sopuosinnassa ikääntyvän ihmisen elämässä. Tärkeitä ovat ikäihmisen omat valinnat, joista rakentuu mielekäs ja omista lähtökohdista määritelty hyvä elämä. Toimijuuden näkökulmasta ja vanhustyön kehittämisen kannalta toimintakykyä tulisikin tarkastella laaja-alaisesti niin tilanteiden, arkitoimintojen, toimintakäytäntöjen kuin yksilön ja ympäristön välisen dynamiikan kautta. (Jyrkämä 2013: 421–425.)

Ihminen on osa erilaisia yhteisöjä. *Yhteisö* koostuu sosiaalisesta verkostosta ja vuorovaikutussuhteista. Yhteisöllisyyttä edistää sosiaalinen hyväksyntä, ryhmään kuulumisen tunne, jäsenten sitoutuminen ja luottamus. Yhteisö voidaan nähdä yhtäältä jäsenensä tukijana, elämisen mahdollistajana, toisaalta rakenteena, joka edellyttää jäseniltään jopa vaativaa yhdenmukaisuutta. (Tiikkainen 2013: 288.)

Tikkasen (2013) mukaan osallistumisen edellytyksiä ikääntyneiden parissa heikentävät muun muassa heikot perusvalmiudet, kuten luku-, kirjoitus- ja kielitaidon puute sekä matala pohjakoulutus, kulttuuriset ja sukupolvierot sekä stereotyyppiset asenteet. Lisäksi nykyiset oppimisympäristöt ovat ikääntyneille usein liian vaativia. Omaa aktiivisuutta ja itseohjautuvuutta edellyttävä itseopiskelu, uudet oppimismenetelmät ja – tekniikat sekä oppimistilanteiden järjestelyt, jotka eivät huomioi esimerkiksi aistitoimintojen heikkene mistä, saattavat muodostua esteeksi osallistua lainkaan tarjolla oleviin opintoihin. (Tikkanen 2013: 515–516.)

Suomen kielen puute tai sen huono osaaminen tuli esille jokaisen haasteltavan puheessa ja kertomuksissa. Haastateltavat toivat esille, kuinka tärkeitä olisi ymmärtää suomea ja saada sitä kautta tietoa yhteiskunnan palveluista sekä ystävystyä kantaväestön kanssa. Ainoastaan yksi haastateltava kertoi pärjäävänsä Suomessa englannin kielellä, eikä siksi kokenut välttämätöntä tarvetta opetella suomen kieltä.

Jokaisella haastatelluista oli tekemistä ja harrastuksia, jotka rytmittivät heidän arkeaan. Harrastuksina olivat muun muassa erilaiset liikuntamuodot sekä Jaden ryhmätoiminta, jossa kaikki kävivät. Erilaiset harrastukset edistävät maahanmuuttajien kiinnittymistä yhteiskuntaan ehkäisten muun muassa syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. Harrastukset tuovat sisältöä elämään ja niissä yhdistyy sekä huvi että hyöty. Kuten Heikkinen (2015) on todennut, onnistunut arki edellyttää toimivia vuorovaikutussuhteita, osallistamista ja osallistumista (Heikkinen 2015: 20–21).

Muun muassa osallistuminen, aktiviteetit, harrastukset ja ajanvieteet lukeutuvat sosiaalisiin voimavaroihin. Myös yhteisyyden ja yksinäisyyden kokemukset sekä sukulaisten ja ystävien verkosto, sen laajuus ja toimivuus vaikuttavat ikääntyneen ihmisen hyvinvointiin ja mielekkään vanhuuden toteutumiseen. (Helin & Bonsdorff von 2013: 434.) Jokainen ikääntynyt ihminen tarvitsee perheen ulkopuolisia kontakteja ja ikäistään seuraa (Lindborg 2005: 4). Sekä arabian-, että kiinankieliset haastateltavat kokivat perhesuhteet tärkeiksi, mikä toi merkityksellisyyttä heidän elämäänsä. Kummankin kieliryhmän haastateltavat toivoivat suomenkielisiä ystäviä. Arabiankieliset haastateltavat kokivat sosiaalisen elämän Suomessa liian vähäiseksi. Näiden viimeksi mainittujen asioiden puuttuminen vaikutti heikentävästi heidän mielekkään elämän kokemiseen.

Elämän tarkoituksellisuuden muutosta ikääntymisen yhteydessä tarkastelevan suomalainen Ikivihreät-tutkimuksen mukaan useimmat elämään tarkoitusta tuovat tekijät ovat

läheiset ihmissuhteet, hengelliset asiat ja elämän nautinnot. Hengellisyyden merkitys näyttää iän mukana kasvavan ja hengelliset asiat ovat merkittävä elämän tarkoituksellisuuden lähde. Myös elämän nautinnot, kuten arkielämän sujuminen, iloisuus ja tyytyväisyys sekä edellä mainittujen lisäksi terveys ovat tärkeitä iäkkäille ihmisille. (Read 2013: 248.) Haastateltavat kokivat läheiset ihmissuhteet erittäin merkityksellisiksi. Myös elämän nautinnot olivat heillekin luonnollisesti tärkeitä.

Hengelliset asiat ja uskonto eivät nousseet haastatteluissa juurikaan esille. Kiinankieliset eivät maininneet uskontoa kertaakaan ja arabiankielisistä se mainittiin vain yhden henkilön arjessa. Yksi haastateltava kertoi käyvänsä kirkossa. Kirkon kautta saatu apu vaikutti olevan merkittävä osa hänen mielekkään elämänsä kokemusta ja sen tukemista. Puheissaan hän mainitsi myös Jumalan. Toinen kertoi käyvänsä seurakunnan järjestämällä suomen kielen kurssilla. Keskustelussa ei kuitenkaan ilmennyt käykö hän kirkossa. Yhdellä haastateltavista oli mukana rukousnauha kädessään koko haastattelun ajan, mutta hän ei kertaakaan maininnut mitään uskonnosta.

8.3 Palvelujen saavutettavuus

Isossa-Britanniassa tehty tutkimus etnisistä vähemmistöryhmistä paljasti, miten ammattilaisten omat stereotyyppiset oletukset vähemmistöjä kohtaan voivat olla esteenä sille, että palveluita ei käytetä. Lisäksi kulttuurisensitiivinen työskentelytapa on haasteellista, sillä henkilökunnalla ei ole tarpeeksi tietämystä ja kunnilta puuttuu sopiva infrastruktuuri sopivien palveluiden saamiseksi vähemmistöön kuuluville iäkkäille ihmisille. (Age UK 2012.)

Räty (2002) näkeekin, että valmius maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn rakentuu paitsi taidosta kommunikoida ja kohdata maahanmuuttajat kielivaikeuksista, näkemyseroista tai vaikeista elämäntilanteista huolimatta, myös kulttuurisesta sensitiivisyydestä sekä viranomaisten maahanmuuttajien palvelujärjestelmään liittyvästä tietoperustasta. (Räty 2002: 8–9.)

Heikkisen (2015) mukaan monella eri kulttuuritaustan omaavalla henkilöllä voi olla vaikeaa ottaa ulkopuolista apua vastaan kielimuurin ja palvelujärjestelmän vierauden vuoksi. (Heikkinen 2015: 24.) Kielimuuri nousi haastatteluissa useasti esille. Uudessa

yhteiskunnassa maahanmuuttaja kokee usein turvattomuutta, sillä hän ei kykene ennustamaan asioiden etenemistä, koska yhteiskunnan rakenne ja järjestelmä ovat heille vieraita. (Heikkinen 2015: 21.)

Opinnäytetyömme osoitti, että palvelujen saavutettavuus oli suomen kieltä taitamattomana vaikeaa. Lisäksi tiedon sirpaleisuus aiheutti epäselvyyttä siitä, mitä palveluja on saatavilla, mihin palveluihin on oikeus ja miten kyseiset palvelut voi saavuttaa. Haastateltavat kokivat palvelujärjestelmän kattavuuden hahmottamisen ja järjestelmän monipuolisen hyödyntämisen haasteelliseksi. Mielestämme niin ikääntyvälle kantaväestölle kuin ikääntyville maahanmuuttajille suunnattujen palvelujen suunnittelu, kehittäminen ja toteutus tulisi perustua asiakaskeskeiseen toimintatapaan, jossa ikääntyvät toimivat tasavertaisesti ammattilaisten yhteistyökumppaneina eivätkä vain työn kohteina. Asiakaskeskeisyys tarkoittaa tässä kontekstissa muun muassa sitä, että yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa omilla valinnoillaan ja päätöksillään niin sosiaaliseen pärjäämiseensä kuin omaan terveyteensä. Hänellä on myös mahdollisuus tehdä itsenäisiä valintoja sekä vaikuttaa saamiinsa palveluihin ja niiden laatuun. Koivuranta-Vaaran (2011) mukaan laadua mittaavia tekijöitä ovat muun muassa oikea-aikaisuus, osaaminen, sujuvuus, turvallisuus ja vaikuttavuus (Koivuranta-Vaara 2011).

Ikääntyvien maahanmuuttajien mukaan ottaminen heille suunniteltavien palveluiden kehittämistyöhön mahdollistaa luottamuksellisen kuulemisen ja tarvekartoituksen, jonka pohjalta voidaan suunnitella ja toteuttaa yhä yksilöllisempiä, oikea-aikaisempia ja vaikuttavampia palveluita. Ikääntyvien maahanmuuttajien sitouttaminen tähän kehittämistyöhön mahdollistaa myös palveluista saatavan palautteen keräämisen ja sitä kautta tarvittavien muutosten huomioimisen ja toteutumisen.

8.4 Tulevaisuus Suomessa

Berryn (1980) akkulturaatioasenteet -mallin mukaan ihminen, joka kannattaa integraatiota kokee tärkeäksi suuntautua aktiivisesti molempiin kulttuureihin ja luoda sekä ylläpitää ihmissuhteita kummankin kulttuurin piirissä (Berry 1980: 13; Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013: 254–255). Opinnäytetyömme mukaan kaikki haastateltavat pyrkivät integroitumaan ja asettumaan uuteen kotimaahansa, ylläpitäen samalla myös omaa kulttuuriin. Integroituakseen he toivoivat muun muassa enemmän kontakteja kantaväestön

kanssa. Monet olivat myös valmiita aktiivisesti opiskelemaan suomen kieltä. Osa oli halukas työskentelemään vielä eläkeiässään ja näin sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan yhä paremmin.

Kasvatustieteen tohtori ja Helsingin yliopiston dosentti Arto O. Salonen (2015) näkee, että arvokkaan ihmisyyden ja merkityksellisen arjen kokeminen, onnellisuus ja tyytyväisyys syntyvät muun muassa hyväksytyksi tulemisen kokemuksesta sekä siitä, että hyväksyy itsensä omana itsenään muiden joukossa. Mahdollisuus saada tuntee itsensä tarpeelliseksi ja kokea tullessa kuulluksi lisäävät vaikutusmahdollisuuksia. Ihmisellä tulee olla mahdollisuus kokea yhteyttä muihin ihmisiin. Uudenlaiset näkökulmat tulevat todeksi dialogisuuden kautta. (Salonen 2015.)

Paitsi meidän kantasuomalaisten, myös ikääntyvien maahanmuuttajien tulevaisuus Suomessa näyttäytyy valoisana, kun uskallamme avautua ja kohdata toisemme tasavertaisina ihmisinä, kunnioittaen jokaisen omaa elämäntilannetta, -historiaa ja kulttuuritaustaa. Dialogisuus yhdessä ikääntyvien maahanmuuttajien kanssa mahdollistaa muun muassa molemminpuolisen kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Se mahdollistaa uuden oppimisen sekä vanhentuneen tiedon ja virheellisten olettamusten sivuun siirtämiseen.

Martelan (2013) kuvauksen mukaan onnellisuus käsitetään auvoisena tilana ja tavoittelemisen arvoisena, joskus melkein ainokaisena asiana mihin ihmisellä pohjimmiltaan on pyrkimys. Onnellisuus voidaan nähdä yksilön sisäisenä psykologisena tilana. Monet filosofit ovat sitä mieltä, että kaikki me haluamme olla onnellisia. (Martela 2013.) Haastattemmamme henkilöt vaikuttivat suhteellisen tyytyväisiltä ja onnellisilta, huolimatta vieraan kulttuurin tuomista haasteista. Yksi heistä pohti kuitenkin ääneen sitä, miten onnellisuuden tunteelle mahtaa ikääntymisen myötä käydä asuttaessa ja eletessä vieraassa kulttuurissa.

Ikääntyessä oman kodin, lähiympäristön ja ylipäänsä kotiseudun merkitys korostuu. Tuttu ympäristö jäsentää ihmisen elämän. Rowles (2006) kuitenkin tähdentää, että kodin fyysinen ja kokemuksellinen sijainti ei automaattisesti luo tunnetta siitä, että ihminen tuntee olevansa kuin kotonaan (Vilkon 2010: 217 mukaan). Kaikki haastateltavat kertoivat viihtyvänsä kotonaan ja omassa asuinympäristössään, vaikka kaipaus kotimaahan, erityisesti arabiankielisten kohdalla, oli olemassa. Elämä Suomessa koettiin hyväksi ja mie-

lekkääksi. Jokaisella heistä oli aikomus jäädä Suomeen sekä halu sopeutua suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan riippumatta siitä, olivatko he tulleet Suomeen turvapaikanhakijoina tai perhesyistä.

9 Pohdinta

9.1 Uusi kotimaa, uusi kulttuuri

Vieraasta asuin-, kieli- ja kulttuuriympäristöstä Suomeen muuttavat vanhukset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Taustalla saattaa olla paitsi luku- ja kirjoitustaidottomuutta, myös sodan ja pakolaisuuden aiheuttamia traumoja. Muuttajissa saattaa olla myös henkilöitä, jotka lähtömaassaan ovat olleet kunnioitettuja ja menestyviä ihmisiä. Muutto uuteen maahan ja vieraaseen kieli- ja kulttuuriympäristöön saattaa kuitenkin merkitä tunnetta oman arvokkuuden menetyksestä ja kokemusta jäädä sosiaalisten suhteiden sekä yhteiskunnan ulkopuolelle.

Useat ikääntyvät maahanmuuttajat saattavat olla hyvinkin kielitaitoisia elettynään jo aiemmin monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä. Kaukana Pohjolassa sijaitseva Suomi ja suomen kieli asettavat kuitenkin haasteita, joihin ikääntyvän maahanmuuttajan on vaikea tai jopa mahdotonta vastata. Ikääntyvän maahanmuuttajan omien tunteiden, toiveiden ja tarpeiden sanoittaminen vaikeutuu tai jopa estyy yhteisen kielen puuttuessa. Taito tulkita kieltä tarkoituksenmukaisesti vaatii paitsi intensiivistä opiskelua, myös kielen aktiivista käyttämistä.

Paitsi jo ikääntyminen, myös oman kotiseudun jättäminen ja asettuminen uuteen yhteiskuntaan merkitsee aina luopumista jostakin. Oman toimintakyvyn heiketessä tai puolison, sisarusien, ystävien tai vaikkapa oman kodin ja kotiseudun menetyksen myötä sosiaalinen verkosto usein kapenee. Tuntematon saattaa ahdistaa, elämä on rakennettava uudelleen, kenties kokonaan uuteen paikkaan. Elämä voi kuitenkin olla mielekästä ja arvokasta myös ikääntyessä, uudessa paikassa, kulttuurissa ja yhteiskunnassa, jossa mahdollisuuksien ovi uusiin, elämää rikastuttaviin asioihin on avoinna. Ikääntyneenä onni ja elämän mielekkyys syntyvätkin usein pienistä asioista ja ihminen voi elää hyvää ja mielekästä elämää erilaisista vastoinkäymisistä ja mahdollisista toiminnanrajoitteista huolimatta.

Elinikäinen oppiminen, maahanmuutto, monikulttuurisuus ja toimijuus ovat kaikki yhteisöllistä ja vuorovaikutteista toimintaa, omia näkökulmiaan, joista yksikään ei voi toteutua ilman ihmisten keskinäistä ajatusten vaihtoa ja toisiltamme oppimista. Niitä kaikkia yhdistävät ihmiset ikään katsomatta, sosiaalisuus, yhdessä tekeminen, kasvu, kehitys ja

oppiminen. Tarja Tikkasen (2013) mukaan elinikäinen oppiminen sisältää kaiken yksilön ja yhteiskunnallisen elämän kannalta merkityksellisen oppimisen, kuten esimerkiksi kokemusperäisen arkioppimisen eri konteksteissa läpi koko elämän, virallisen ja epävirallisen koulutuksen tai muun organisoidun ei-todistus- tai tutkintotavoitteisen oppimisen vaikkapa työpaikalla sekä itsenäisen opiskelun (Tikkanen 2013: 509).

Hengelliset asiat ovat monelle merkittävä elämän tarkoituksellisuuden lähde. Hengellisyuden merkitys kasvaa iän mukana. (Read 2013: 248.) Uskonto ja sen merkitys arjessa tuli yllättävän vähän esille haastatteluissa kaiken kaikkiaan. Kiinankieliset eivät maininneet uskontoa kertaakaan, mikä saattaa johtua haluttomuudesta puhua uskonnosta tai ettei uskontoa koettu elämää määrittäväksi tekijäksi. Arabiankielisten kohdalla uskonto nousi esille vain kahden henkilön arjessa; kummatkin kävivät seurakunnan tilaisuuksissa ja sen kautta saatu apu vaikutti olevan merkittävä osa heidän mielekästä elämäänsä.

Tutkimus- ja kehittämistyötä tarvitaan, jotta voimme yhä paremmin havaita ja ymmärtää eri kulttuurien monimuotoisuutta, niiden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Kaiken takana on kuitenkin yksilö, ainutkertainen ihminen. Valitettavan usein kohtaamme kulttuurin emmekä ihmistä. Tutkimus- ja kehittämistyötä tarvitaan myös siksi, että voisimme jatkossa lähestyä toisiamme entistä ennakkoluulottomammin ja kommunikoida toistemme kanssa nykyistä vaivattomammin.

Tutkimus- ja kehittämistyötä tarvitaan, jotta voimme yhä paremmin tunnistaa, ymmärtää ja huomioida myös ikääntyvien maahanmuuttajien yksilölliset toiveet, tarpeet ja odotukset. Kokemus arvostetuksi ja kuulluksi tulemisesta edistää maahanmuuttajan onnistunutta kotoutumista sekä vahvistaa kokemusta mielekkään elämän olotilasta ja sujuvuudesta. Meille jokaiselle on tärkeää saada kokea kuuluvansa johonkin ja tulla kuulluksi ja hyväksytyksi juuri sellaisena kuin olemme.

Tutkimus- ja kehittämistyötä tarvitaan, jotta voimme luoda vuorovaikutteisia ja moniulotteisia yhteistyömalleja sekä ennakkoluuloja ja ikärajoja rikkovia ystävyyssuhteita. Tämä kaikki voidaan toteuttaa muun muassa helposti tavoitettavia ja ennaltaehkäiseviä palveluja ja palvelumuotoja kehittämällä sekä kohtaamalla ikääntyvät maahanmuuttajat arvokkaina ja yhdenvertaisina yhdessä kantaväestöön kuuluvien ihmisten kanssa.

Ikääntyvät maahanmuuttajat ovat melko näkymätön ryhmä yhteiskunnassamme, vaikka heidän määränsä on kasvussa. Heidän erityistarpeitaan ei aina tiedosteta. Tällä hetkellä

kotouttamistoimenpiteet keskittyvät pääsääntöisesti yhteiskuntaa nyt ja tulevaisuudessa hyödyttäviin lapsiin, nuoriin ja työikäisiin maahanmuuttajiin. Vähintään yhtä tärkeää olisi panostaa ikääntyvien maahanmuuttajien kotoutumiseen, jotta lupaus arvokkaasta ikäänymisestä suomalaisessa hyvinvointivaltiossa voidaan yhdenvertaisesti lunastaa. Perusteellinen kotoutumista edistävä pohjatyö, johon mielestämme liittyvät muun muassa ikääntyvän oman arvokkaan ja yksilöllisen elämänsä, osallisuuden ja toimijuuden huomioiminen ja tukeminen sekä kielen ja kulttuurisen identiteetin säilyttäminen, tukevat paitsi nyt, myös tulevaisuudessa mielekkään elämän kokemusta ikäihmisenä Suomessa

9.2 Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyö noudatti hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkittavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja allekirjoittivat tietoisesti suostumuksensa. Tulkit käänäsivät tutkimussuostumuksensa arabiaksi ja kiinaksi sekä lukivat sen haastateltaville ennen haastattelua. Korostimme haastattelun vapaaehtoisuutta ja mahdollisuutta keskeyttää se niin halutesaan. Säilytimme tutkimukseen osallistuvien henkilöiden anonymiteetin läpi koko opinnäytetyön ja sen jälkeen. Tutkimustyömme ei vaatinut eettistä ennakoarviointia eikä erillistä tutkimuslupaa. Koimme tärkeänä painottaa haastateltaville, että teemme opinnäytetyötä asiakaslähtöisesti eli heidän etuaan ajatellen. Korostimme heidän mielipiteidensä arvokkuutta. Näin kykenimme löytämään yhteisen päämäärän kulttuurieroista huolimatta. Osoitimme haastateltaville kunnioitusta olemalla aidosti läsnä ja kuuntelemalla heidän kerrontaansa turhia keskeyttämättä.

Eettiset tekijät tutkimustyössä liittyvät muun muassa tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, vahingoittamisen välttämiseen ja yksityisyyden sekä tietosuojan varmistamiseen. Lähtökohtana tutkimukselle on tutkittavan tietoinen ja vapaaehtoinen suostumus osallistua tutkimukseen ja toisaalta myös vapaaehtoinen irtisanoutuminen tutkimuksesta missä tutkimuksen vaiheessa tahansa. Tutkittavan tulee saada myös riittävästi tietoa aiheesta. (Härkönen, Karhu, Konkka, Mikkola & Roivas 2011: 24.) Aiheemme oli neutraali emmekä usko sen aiheuttavan tutkittaville minkäänlaista vahinkoa. Silti kiinnitimme vahingoittamisen välttämiseen erityistä huomiota.

Opinnäytetyössä noudatimme hyvää tieteellistä käytäntöä. Se tarkoittaa muun muassa tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattamista ja eettisesti kestävien aineistonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien soveltamista. Hyvä tieteellinen käytäntö merkitsee myös muiden tutkijoiden tekemän työn kunnioittamista, heidän julkaisujensa

asianmukaista viittaamista ja heidän saavutuksilleen kuuluvan arvon ja merkityksen antamista. Käytäntö kulkee läpi koko prosessin; niin omassa tutkimuksessamme kuin sen tuloksia julkaistessamme. (Härkönen ym. 2011: 24.)

Toimintamme lähtökohtana olivat vanhustyön eettiset periaatteet, joiden mukaan jokaisen ikääntyvän henkilön ihmisarvoa, persoonallisuutta, omaa tahtoa, vakaumusta, kultuuria ja tapoja tulee kunnioittaa, hänen yksityisyyttään tulee suojella ja hänet tulee kohdata arvokkaasti ja tasavertaisesti. Tavoitteena on muun muassa omatoimisuuden tukeminen puolesta tekemisen sijaan, tarkoittaen henkilön omien voimavarojen käyttämistä, tukemista, ylläpitämistä ja mahdollista lisäämistä.

Yleiset luotettavuusmittarit ovat tieteellisessä tutkimuksessa reliabiliteetti ja validiteetti. *Reliabiliteetti* tarkoittaa tulosten pysyvyyttä; jos tutkimus uusittaisiin, saataisiin samat tutkimustulokset. *Validiteetilla* tarkoitetaan sitä, että tutkitaan oikeita asioita. (Kananen 2014: 146–147.) Mikäli olisimme tehneet haastattelut uudelleen, olisimme hyvin todennäköisesti saaneet saman tuloksen. Opinnäytetyömme luotettavuus perustui sekä haastateltavien että tulkkien väliseen luottamukseen ja vuorovaikutukseen. Kiinankielinen tulkki hoiti tehtävänsä ammattitaitoisesti kääntäessään haastateltavien vastaukset suomen kielelle. Hän toimi taidokkaasti ottamatta kantaa saamiinsa vastauksiin tai esittä-mättä niistä omia mielipiteitään. Arabiakielisten haastateltavien ja tulkin välinen keskustelu oli ilmi selvästi tuttavallisempaa, hetkittäin jopa räiskyvää. Haastateltavien ja tulkin näkemykset esimerkiksi laadukkaista palveluista Suomessa, Irakissa ja Syyriassa saattoivat erota toisistaan. Tulkki kertoi olevansa joistakin asioista eri mieltä haastateltavien kanssa. Tältä osin emme voi olla täysin varmoja siitä, vastasiko tulkin käännös todellisuutta tai jäikö jotakin oleellista kertomatta. Vastausten luotettavuuteen saattoi vaikuttaa myös se, että arabiankielisen tulkin suomen kielen taito ei yltänyt kiinankielisen tulkin osaamisen tasolle. Kun asian voi ilmaista haastavalla suomen kielellä monin eri tavoin, saattaa sen merkitys ja sisältö muuttua tahattomasti.

Tutkimusaineiston, käytettyjen tutkimusmenetelmien sekä analyysivaiheiden tulee olla tarkkaan dokumentoituja, jotta totuudellisuutta voidaan arvioida ja kaikki osalliset päätyvät tuloksissa samaan lopputulokseen. (Kananen 2015: 353.) Raportissamme olemme pyrkineet esittämään opinnäytetyön prosessin mahdollisimman totuudenmukaisesti. Lähdimme tietoisesti työstämään työtä ilman ennakkoojatuksia. Kävimme aineiston tulokset läpi useampaan kertaan aineiston luotettavuuden lisäämiseksi.

9.3 Kehittämisehdotuksia

Ikääntyneiden vähemmistöryhmien kotoutumista ja palveluja tulee kehittää ja heidän hyvinvointia, osallisuutta ja toimijuutta tulee edistää. Oppimis- ja työskentelytapoja sekä oppimis- ja työympäristöjä tulee kehittää. Ikääntyvät maahanmuuttajat tulee ottaa aiempaa intensiivisemmin mukaan heille suunnattujen palveluiden kehittämiseen. Ikääntyvien maahanmuuttajien, heidän läheistensä sekä monialaisten ja -ammattillisten työryhmien avoin yhteistyö sekä rakentava palautejärjestelmä vahvistavat ikääntyvän henkilön kokemuksen kuulluksi tulemisesta, sekä tunteen tasavertaisuudesta ja merkityksellisyydestä muiden joukossa. Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi myös ikääntyvien maahanmuuttajien kanssa työskentelevien osaamista ja pätevyyttä tulee kehittää ja ylläpitää.

Kielen oppiminen ja sitä kautta suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutuminen tulee mahdollistaa ikääntyville maahanmuuttajille positiiviseksi, kannustavaksi ja monitahoiseksi kokemukseksi. Ihminen kehittyy ja oppii silloin, kun uskaltautuu oman mukavuusalueensa ulkopuolelle ja haastaa itsensä. Ikääntyvien maahanmuuttajien yksilöllisten osaamisten huomioiminen vahvistaa heidän osallisuuden tunnetta ja siten auttaa kehittämään yhä monimuotoisempaa toimintaa.

Jokaisella ihmisellä on omat vahvuutensa, joita yhtä lailla yksilökohtaisesti kuin myös monipuolisessa ryhmätoiminnassa on mahdollisuus hyödyntää. Ryhmätoiminnassa oppimisen voidaan sanoa olevan vastavuoroista vertaistoimintaa. Yhteisiä kokemuksia voidaan jakaa ja jalostaa sekä itseä kehittää toisilta oppien. Myös yksinäisten ja mahdollisesti jo syrjäytyneiden ikääntyvien löytäminen on haaste, johon tulee vastata aiempaa tehokkaammalla kontaktoinnilla. Selkokielen tiedotuksen lisääminen sekä suomen-, että ikääntyvien maahanmuuttajien omalla kielellä helpottaa erilaisten palveluiden saatavuutta.

9.4 Ammatillinen kasvu ja geronomin näkökulma

Kolmen hengen työryhmässä opinnäytetyön suunnittelun ja toteutuksen aikataulut oli haastavaa. Vaikka emme tavanneetkaan toisiamme kasvotusten kovin usein, saimme kuitenkin järjestettyä yhteistä aikaa verkkotapaamisten ja puhelinkeskusteluiden sekä -viestien muodossa. Selkeä tehtävien jako säästi aikaa, helpotti jokaisen henkilökohtaista tekemistä ja vei työtä jouhevasti eteenpäin. Pystyimme jakamaan työt siten, että meidän

jokaisen rohkeus, luovuus ja henkilökohtainen osaaminen tulivat näkyviksi ja toisille jaettaviksi. Työskentelyn aikana tutustuimme sekä yhdessä että erikseen laaja-alaisesti alan kirjallisuuteen sekä muihin lähteisiin. Yhdessä tekeminen mahdollisti asioiden monipuolisen analysoinnin ja uusien näkökulmien avautumisen. Se mahdollisti myös paitsi toistemme kohtaamisen uudella tavalla, myös ikääntyvien maahanmuuttajien kohtaamisen hyvin inhimillisellä ja tasavertaisella tasolla. Opinnäytetyö oli meille vuorovaikutteinen oppimisprosessi. Oli suuri ilo ja kunnia saada tutustua eri kulttuureista tulleisiin ikääntyviin ihmisiin ja kuulla heidän todellisuuttaan elämästä Suomessa. Myös tulkkien kanssa työskentely oli ammatillisesti arvokas kokemus. Valitsemamme aihe oli kiinnostava ja menetelmällisesti hyvin hallittavissa.

Monikulttuurisuus on kiehtova ja värikäs aihe, jonka parissa voisimme myös tulevaisuudessa työskennellä. Vanhustyön tutkinto-ohjelma sisältää mielestämme harmittavan pienen osuuden monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja. Koemme, että monikulttuurisuuteen liittyviä asioita ja erityispiirteitä tulisikin painottaa jo varhaiskasvatuksen piirissä ja vuosi vuodelta kehittää sekä lasten, nuorten että aikuisten osaamista ja ymmärrystä tällä saralla. Suomi kansainvälistyy aiempaa nopeammin. Koemme, että kaikkien sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien tulisi hallita kulttuurisensitiivinen työote. Siihen voidaan päästä vain eri kulttuureihin tutustumalla ja ymmärtämällä erilaista lähtökohdista tulleita ihmisiä, heidän yksilöllisiä elämäntarinoitaan ja tapojaan. Niin oppilaitosten kuin työnantajien tulisikin mielestämme yhä enemmän panostaa koulutuksissaan myös näihin inhimillisiin näkökulmiin.

Tulevina geronomeina meidän tulee osata työskennellä eri kulttuuritaustaisten ja erikäisten ihmisten kanssa ja nähdä kokonaisuuksia pintaa syvemältä. Pidämme tärkeänä niin kantaväestöön kuuluvien kuin maahanmuuttajataustaisten ikääntyvien kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen ja tukemisen. Kehittämistyön ideaalitavoitteena näemme hyväksyvän ja erilaisuutta kunnioittavan Suomen, joka turvaa haavoittuvien ihmisryhmien paitsi perustarpeet, myös erityistarpeet, ja jossa jokainen, myös ikääntyvä maahanmuuttaja voi kokea olevansa merkityksellinen osa omaa elinympäristöään ja tätä yhteiskuntaa. Voimme ojentaa auttavan kätemme ja tukea ikääntyviä maahanmuuttajia uuteen yhteiskuntaan asettumisessa ja rohkaista heitä astumaan esiin. Voimme esimerkiksi auttaa heitä tuomaan esille heidän omia vahvuuksiaan ja sitä kautta rakentaa ja vahvistaa vastavuoroisen oppimisen ja auttamisen kulttuuria.

Opinnäytetyöprosessi kokosi laaja-alaisesti yhteen asioita, joita olemme geronomiopinnoissa läpikäyneet. Haastoimme itsemme osittain oman mukavuusalueemme ulkopuolelle kohdatessamme itsellemme vieraiden kulttuurien ja vieraiden kieliryhmien edustajia, myös haavoittuvassa asemassa olevia ikääntyviä maahanmuuttajia, sekä osoittaessamme tahtomme kuulla heidän tarinansa ja osallistua tällä tavoin juuri heidän arkeaan tukevien palveluiden kehittämistyöhön.

Sydänmaanlakan (2006) mukaan osaaminen edellyttää oppimista ja oppiminen edellyttää muun muassa ihmettelemisen taitoa ja kykyä arvioida syvällisesti omia kokemuksia, omaa toimintaa ja sen seurauksia. Osaaminen näkyy toiminnan kautta ja siihen vaikuttavat tiedot, taidot, asenteet, kokemukset ja kontaktit. (Sydänmaanlakka 2006: 81–84, 86–87.) Osaamisemme ja asiantuntijuutemme kehittyvät, kun pääsemme toteuttamaan oppimaamme aidoissa tilanteissa. Haastavat tilanteet ovat kasvun paikkoja, jotka mahdollistavat uudistumisen, uuden oppimisen ja henkilökohtaisen kasvun.

Lähteet

Age UK 2012. Fit as a Fiddle. Engaging faith and BME communities in activities for wellbeing. London: Age UK. Saatavana osoitteissa: <<http://www.ageuk.org.uk/professional-resources-home/services-and-practice/fit-as-a-fiddle/what-is-fit-as-a-fiddle/>> sekä <<http://www.ageuk.org.uk/Documents/EN-GB/FaithGood%20Practice%20Guide-WEB.pdf?epslanguage=en-GB?dtrk=true>>. Luettu 20.3.2017.

Akar, Sylvia & Tiilikainen, Marja 2009. Katsaus islamilaiseen maailmaan. Naiset, perhe ja seksuaaliterveys. toim. Lipsanen, Laura. Väestötietosarja 20. Väestöliitto. Saatavana osoitteessa: <https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/2d923915312d6cdf95b175414d6a4666/1502392774/application/pdf/373235/Islam09_LR.pdf>. Luettu 15.8.2017.

Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Suomen Mielenterveysseura ja Sairaanhoidtajien koulutussäätiö. Helsinki: Otava.

Andersson, Sirpa 2012. Ageing in place – Ikäihmistien asumisen ongelmat ja sosiaaliset suhteet. Gerontologia 26 (1). 1–12.

Berry, John W. Acculturation as Varieties of Adaption. Teoksessa Amanda M. Padilla (toim.): Acculturation-Theory, Models and Some New Findings. Colorado: Westview Press. 9–25.

Cultural Orientation Resource Center 2014. Saatavana osoitteessa: <www.culturalorientation.net/library/publications/refugees-from-syria>. Luettu 15.5.2017.

Cultural Orientation Resource Center 2014. Saatavana osoitteessa: <<http://www.culturalorientation.net/learning/populations/iraq>>. Luettu 16.5.2017.

Eloisa ikä 2016. Saatavana osoitteessa: <<https://www.eloisaika.fi/hankkeet/>>. Luettu 1.11.2016.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Global Age watch index 2015. Saatavana osoitteessa: <<http://www.helppage.org/global-agewatch/population-ageing-data/country-ageing-data/?country=China>>. Luettu 28.3.2017.

Global Age watch index 2015. Saatavana osoitteessa: <<http://www.helppage.org/global-agewatch/population-ageing-data/country-ageing-data/?country=Iraq>>. Luettu 31.3.2017.

Global Age watch index 2015. Saatavana osoitteessa: <<http://www.helppage.org/global-agewatch/population-ageing-data/country-ageing-data/?country=Syria>>. Luettu 2.4.2017.

Heikkinen, Sari 2015. Arki uudessa kotimaassa – Entisestä Neuvostoliitosta Suomeen iäkkäinä muuttaneiden arki, sosiaaliset suhteet ja kotoutuminen. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Saatavana osoitteessa: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96619/978-951-44-9707-0.pdf?sequence=1>>. Luettu 23.11.2016.

Heikkinen, Sari J. & Lumme-Sandt, Kirsi 2014. Ikääntyvä maahanmuuttaja kuntien kotoittamisohjelmissa ja vanhuspoliittisissa ohjelmissa. Artikkel. Gerontologia 28 (3). 168–183.

Helin, Satu & Bonsdorff von, Mikaela 2013. Palvelujärjestelmä terveyden, toimintakykyisyyden ja selviytymisen edistäjänä. Teoksessa Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina (toim.): Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 426–443.

Helkama, Klaus, Myllyniemi, Rauni, Liebkind, Karmela, Ruusuvoori, Johanna, Lönnquist, Jan-Erik, Hankonen, Nelli, Mähönen, Tuuli Anna, Jasinskaja-Lahti, Inga & Lipponen, Jukka 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013–2016. Saatavana osoitteessa: <http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf>. Luettu 22.11.2016.

Hemingway, Ann & Jack, Eleanor 2013. Reducing social isolation and promoting well-being in older people. Quality in Ageing and Older Adults: Vol 14. 25–35.

Hiekkavuo, Aino 2017. Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016. Tilastoja 2017:1. Helsingin kaupunki. Tietokeskus. Saatavavan osoitteessa: <https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_01_13_Tilastoja_1_Hiekkavuo.pdf>. Luettu 30.8.2017.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Härkönen, Ulla, Karhu, Raisa, Konkka, Jyrki, Mikkola, Tuula & Roivas, Marianne 2011. Hyvinvointi ja toimintakyky -yksikön opinnäytetyöohje. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Jade-projekti 2016. Jade II -projekti – Osallisuutta ja hyvinvointia ikääntyville maahanmuuttajille. Saatavana osoitteessa: <<http://www.jadeprojekti.fi/>>. Luettu 20.5.2017.

Juntunen, Marko 2012. Diasporiset hiljaisuudet: irakilaisyhteisöjen hiljaiset jännitteet ja viranomaistoiminta monikulttuurisessa lähiössä. Teoksessa Keskinen, Suvi, Vuori, Jaana & Hirsaho, Anu (toim.): Monikulttuurisuuden sukupolvi: kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere University Press. 174–205. Saatavana osoitteessa: <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201210101046>>. Luettu 28.5.2017.

Juntunen, Marko 2016. Poikkeustilan sukupolvet. Irakilaispakolaisuus Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, alueiden kehittäminen 31/2016. Saatavana osoitteessa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75391/TEM-jul_31_2016_web.pdf?sequence=1>. Luettu 1.5.2017.

Jyrkämä, Jyrki 2013. Vanheneminen, arkitilanteet ja toimijuus. Teoksessa Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina (toim.): Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 421–425.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Teoksessa Makkonen, Teemu (toim.): Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.

Kananen, Jorma 2015. Tutkimusotteen ja tutkimusmenetelmien valinta. Teoksessa Makkonen, Teemu (toim.): Opinnäytetyön kirjoittajan opas – Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202.

Kananoja, Aulikki & Karjalainen, Pekka 2017. Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteistyö sosiaalipolitiikan uusissa rakenteissa. Hyvinvoinnin käsite. Teoksessa Kananoja, Aulikki, Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.): Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanomaa Oy. 156–169.

Kerkkänen, Ari 2015. Syyria ja Lähi-Itä: havaintoja nykypäivästä ja heijastuksia historiasta. Helsinki: Like.

Koivisto, Jari & Tuomi, Jouni 2008. Kiinan terveydenhuolto länsimaalaisen silmin – länsimainen terveydenhuolto ja perinteinen kiinalainen lääketiede. Helsinki: Efeko Oy.

Koivuranta-Vaara, Päivi (toim.) 2011. Terveydenhuollon laatuopas. Suomen Kuntaliitto. Saatavana osoitteessa: <http://shop.kuntatyonantajat.fi/product_details.php?p=2597>. Luettu 9.4.2017.

Koskinen, Simo & Seppänen, Marjaana 2013. Gerontologinen sosiaalityö. Teoksessa Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina (toim.): Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 444–453. Luettu 25.8.2017.

Käpyrinne ry 2016. Jade II -projekti. Saatavana osoitteessa: <<http://kapyrinne.fi/kehittamistoiminta/raj-hankkeet-innovaatiohankkeet/jade-ii-projekti/>>. Luettu 19.10.2016.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012. Annettu Helsingissä 28.12.2012. Saatavana osoitteessa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>>. Luettu 17.4.2017.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010. Saatavana osoitteessa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>>. Luettu 17.4.2017.

Latomaa, Sirkku, Pöyhönen, Sari, Suni, Minna & Tarnanen, Mirja 2013. Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Teoksessa Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): Muuttajat – Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus. 163–183.

Lauscher, Frederic 2017. What about China? Artikkele. ENIEC Newsletter. European Network on Intercultural Elderly Care. January 2017 No.81. Saatavana osoitteessa: <http://www.eniec.eu/welcome/images/ENIEC_Newsletter.2017January.pdf>. Luettu 26.3.2017.

Lin, Julia 2007. Yleiset kulttuurierot ja stereotyyppisointi. Kiinalainen perhe- ja tapakulttuuri -seminaarin yhteenveto 6.4.2007. Saatavana osoitteessa: <<http://wanda.uef.fi/tkk/liferay/projektit/monikko/kiinalainen-perhe-ja-tapakulttuuri-seminaarin-yhteenveto.pdf>>. Luettu 26.3.2017.

Linderborg, Hilikka 2005. IkäMAMU – Ikääntyvät maahanmuuttajat -verkosto projektin (2003–2005) loppuraportti. Vanhustyön keskusliitto. Saatavana osoitteessa: <http://vahvike.fi/sites/default/files/dokumentit/IKAMAMU_loppuraportti.pdf>. Luettu 15.01.2017.

Linderborg, Hilikka 2012. Hennattuja partoja – Ikääntyvät somalimiehet ryhmätoiminnassa. Ammatillinen lisensiaatintutkimus. Yhteisösosiaalityön erikoistumisala. Helsingin yliopisto. Sosiaalityö- ja sosiaalipolitiikan tutkimuskeskus. Luettu 15.01.2017.

Longino CF, Warnes A. Migration and older people. Kirjassa: The Cambridge handbook of age and ageing, s. 538–545. Toim. Gelfand DE, Barresi C-M. Springer, New York 1987.

Lähteinen, Martti & Hämeen-Anttila, Lotta 2017. Sosiaalihuollon lainsäädäntö. Sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen käsitteitä. Teoksessa Kananoja, Aulikki, Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.): Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy. 48–93.

Marin, Marjatta 1996. Teoksessa Aittola, Tapio, Alanen, Leena & Rantamaa, Paula (toim.): Minkä ikäinen olettekaan, rouva? Jyväskylän yliopisto. SoPhi. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 5. 4–5.

Martela, Frank 2013. Filosofia.fi. Saatavana osoitteessa: <http://filosofia.fi/node/6578#Onko_onni_psykologinen_tila_vai_itseisarvo?>. Luettu 14.12.2016.

Martikainen, Tuomas, Saari, Matti & Korkiakoski, Jouni 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Tilastoja maahanmuuttajista 1990- ja 2000-luvun Suomessa. Teoksessa Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): Muuttajat – Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus. 23–54.

Moisala, Heli 2008. Maahanmuuttajat vanhustyön tulevaisuuden haasteena Suomessa. Sosiaalityön pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Saatavissa osoitteessa: <<http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/78891/gradu02443.pdf?sequence=1>>. Luettu 1.4.2017.

Mähönen, Tuuli Anna & Jasinskaja-Lahti Inga 2013. Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. Teoksessa Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): Muuttajat – Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus. 247–261.

Mäkinen, Elisa 2009. Toimintakykyä ja elämän tarkoituksellisuutta. Teoksessa Mäkinen, Elisa & Roivas, Marianne (toim.): Jotta jokaisella olisi hyvä olla. Voimavaroja vahvistava vanhustenkeskus. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja C. Artikkelit 1. 7–12.

Näslindh-Ylispangar, Anita 2012. Vanhuksen terveyden, hyvinvoinnin ja hyvän elämän edistäminen. Helsinki: Edita.

Oilimo, Heidi 2015. Ikääntyvän Suomen monet kasvot. Saatavana osoitteessa: <<http://www.suomengeronomiliitto.fi/blogi.html>>. Luettu 17.11.2016.

Ojanen, Markku 2005. Elämän mieli ja merkitys. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Pan, Tina 2016. Confucianism and the later life choices of Chinese elderly in Belgium. Artikkelit. ENIEC Newsletter. European Network on Intercultural Elderly Care. July 2016 No.79. Saatavana osoitteessa: <http://www.eniec.eu/welcome/images/201607_ENIEC_Newsletter.pdf>. Luettu 24.11.2016.

Peters, James 2005. The Arab world handbook, Arabian Peninsula & Iraq edition: the essential guide for business travelers, expatriates and tourists. London: Stacey International.

Pikkarainen, Aila 2015. Koti ikääntyneen toimintaympäristönä. Verkkoluento 23.11.2015. Saatavana osoitteessa: <<http://moniviestin.jamk.fi/ohjelmat/hyvi/kuntoutus-ja-sosiaalialan-materiaalit/aila-pikkarainen/koti-ikaantyneen-toimintaymparistona>>. Katso 11.4.2017.

Rantala, Hanna, Moalim, Hamdi & Franco, Ruth 2016. Osallisuutta, arvostusta ja Somaliaa: toimintamalli iäkkäiden somalinaisten hyvinvointitoimintaan. Jade-projektin lopuraportti. Helsinki: RAY.

Rasinkangas, Jarkko 2013. Maahanmuuttajien asuminen ja alueellinen sijoittuminen. Etnisen keskittymisen selitysmallit. Teoksessa Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): Muuttajat - Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus. 123–140.

Read, Sanna 2013. Elämän tarkoituksellisuuden tunne. Teoksessa Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina (toim.): Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 245–255.

Rowles, Graham D. 2006. Commentary: a house is not a home, but can it become one? Teoksessa Wahl, Hans-Werner, Brenner, Hermann, Mollenkopf, Heidrun, Rotenbacher Dietrich & Rott, Christoph (toim.): The Many Faces of Health, Competence And Well-being in Old Age: Integrating Epidemiological, Psychological and Social Perspectives. Springer, Netherlands. 25–32.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Sarvimäki, Anneli 2013. Vanheneminen eri kulttuureissa ja etnisissä ryhmissä. Teoksessa Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina (toim.): Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 92–100.

Sarvimäki, Anneli 2015. Elämän tarkoitus, merkitys ja mielekkyys vanhuudessa. Teoksessa Sirkkaliisa Heimonen & Suvi Fried (toim.): Vanhuuden Mieli. Helsinki: Ikäinstituutti. 9–20.

Saukkonen, Pasi 2013. Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.

Siltala, Pirkko 2013. Vanhuus. Elämä haluaa tulla eletyksi. Helsinki: Kirjapaja.

Sisäasiainministeriö 2013. Maahanmuuton tulevaisuus 2020 – työryhmän ehdotus. Sisäasiainministeriön julkaisu 5/2013. Saatavana osoitteessa: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79043/Maahanmuuton%20tulevaisuus%202020%20-%20ty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20ehdotus.pdf?sequence=1>>. Luettu 22.4.2017.

Sjöblom-Immala, Heli 2016. Työ- ja elinkeinoministeriö. Katsaus somalialaisten, irakilaisten ja afganistanilaisten maan sisäiseen muuttoliikkeeseen Suomessa 2000-luvulla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. TEM raportteja 27/2016. Saatavana osoitteessa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75055/TEM-rap_27_2016.pdf?sequence=1>. Luettu 30.8.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2013. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2013–2016. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2013:11. Saatavana osoitteessa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110355/ISBN_978-952-00-3415-3.pdf?sequence=1>. Luettu 3.3.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2017. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2017:6. Saatavana osoitteessa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80132/06_2017_Laatusuositusjulkaisu_fi_kansilla.pdf>. Luettu 20.8.2017.

Sydänmaanlakka, Pentti 2006. Älykäs itsensä johtaminen – Näkökulmia henkilökohtaiseen kasvuun. Helsinki: Talentum.

Tedre, Silva 2003. Hoiva ja vanhuus. Teoksessa Marin, Marjatta & Hakonen, Sinikka (toim.): Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus. 57–61.

Tenkanen, Raija 2007. Sosiaalityö ja kotona asuvien vanhusten ongelmat. Teoksessa Seppänen, Marjaana, Karisto, Antti & Kröger, Teppo (toim.): Vanhuus ja sosiaalityö – sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-kustannus. 181–192.

Tiikkainen, Pirjo & Lyyra, Tiina-Mari 2007. Sosiaaliset suhteet. Teoksessa Lyyra, Tiina-Mari, Pikkarainen, Aila & Tiikkainen, Pirjo (toim.): Vanheneminen ja terveys. Helsinki: Edita. 69–86.

Tiikkainen, Pirjo 2013. Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina (toim.): Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 284–290.

Tikkanen, Tarja 2013. Elinikäinen oppiminen – kohti aktiivista vanhuutta. Teoksessa Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina (toim.): Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 509–525.

Tilastokeskus 2016a. Maahanmuuttajat väestössä. Saatavana osoitteessa: <<http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>>. Luettu 22.4.2017.

Tilastokeskus 2016b. Väestörakenne. Suurimmat vieraskielisten määrät 2016. Saatavana osoitteessa: <http://vertinet2.stat.fi/verti/graph/Graphserver.htm?ifile=quicktables/Maahanmuuttajat/kieli_2&lang=3&x=540&gskey=2>. Luettu 1.12.2016.

Tilastokeskus 2016c. Suomi lukuina 2016. Väestö. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Saatavana osoitteessa: <http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluetteloyyti_sul_201600_2016_16180_net.pdf>. 37–42. Luettu 23.4.2017.

Tilastokeskus 2016d. Väestö. Väestö kielen mukaan. Saatavana osoitteessa: <http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#_ga=2.50939625.1941329629.1504110274-1617782090.1492862709>. Luettu 30.8.2017.

Tilastokeskus 2016e. Ulkomaalaistaustaiset. Väestö syntyperän ja taustamaan mukaan 1990 – 2015. Saatavana osoitteessa: <<http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>>. Luettu 1.8.2017.

Tilastokeskus 2016f. Väestö 31.12. muuttujina Maakunta, Kieli, Ikä, Sukupuoli ja Vuosi. Saatavana osoitteessa: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/030_vaerak_tau_102.px/table/tableViewLayout1/?rxid=bb190a7d-6059-4a40-9e50-a83f5e480361>. Luettu 31.8.2017.

Tilastokeskus 2016g. Väestörakenne. Vuosikatsaus 2015. Saatavana osoitteessa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/2015/01/vaerak_2015_01_2016-09-23_tie_001_fi.html>. Luettu 4.5.2017.

Tilastokeskus 2017a. Väestö 31.12. muuttujina kieli, vuosi ja ikä. Saatavana osoitteessa: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/030_vaerak_tau_102.px/table/tableViewLayout1/?rxid=bb190a7d-6059-4a40-9e50-a83f5e480361>. Luettu 24.7.2017.

Tilastokeskus 2017b. Väestö 31.12. muuttujina syntymävaltio, vuosi ja ikä. Saatavana osoitteessa: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/040_vaerak_tau_103.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cc3ece97-62fc-4a77-910d-cbf9911b2a6>. Luettu 24.7.2017.

Tilastokeskus 2017c. Findikaattori. Väestön ikärakenne. Päivitetty 29.3.2017. Saatavana osoitteessa: <http://www.findikaattori.fi/fi/14#_ga=1.190586667.1617782090.1492862709>. Luettu 22.4.2017.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Ulkomaalaislaki 400/1983. Annettu Helsingissä 26.4.1983. Saatavana osoitteessa <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1991/19910378>>. Luettu 13.3.2017.

Vainio, Sanna & Pietarinen, Kati (toim.) 2010. Ikätovereita ja ilon hetkiä. Näkökulmia ikääntyvien maahanmuuttajien ryhmätoimintaan. Helsinki: Suomen pakolaisapu ry.

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2012–2015. Saatavana osoitteessa: <<https://tem.fi/documents/1410877/3342347/Valtion+kotuttamisohjelma+21092012.pdf>>. Luettu 22.10.2016.

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019. Saatavana osoitteessa: <http://valtioneuvosto.fi/documents/1410877/2132296/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2016-2019.pdf/70415e54-52cd-4acb-bd76-d411f0dc5b94>. Luettu 22.10.2016.

Voutilainen, Päivi, Manninen, Milla & Vaarama, Marja 2003. Teoksessa Patel, Naina (toim.): Minority Elderly Care in Europe Country Profiles. United Kingdom: Policy Research Institute on Ageing and Ethnicity. 115–131.

Välikangas, Katerina 2009. Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden väli-
muotoisten asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Tanskassa ja Hollannissa. Suomen Ympäristö 13/2009. Helsinki: Ympäristöministeriö. ISBN 978-952-11-3434-0 (nid.), ISBN 978-952-11-3435-7 (PDF).

Warnes AM, Friedrich K, Kellaher L, ym. The diversity and welfare of older migrants in Europe. *Aging and Society* 24: 307–326, 2004.

World Culture Encyclopedia 2017. Saatavana osoitteessa: <<http://www.everyculture.com/Ge-I/Iraq.html>>. Luettu 27.8.2017.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. Saatavana osoitteessa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>>. Luettu 1.4.2017.

Tutkimussuostumus

Käpyrinne ry:n vuosina 2016–2017 toteuttaman Jade II -projektin tavoitteena on ikääntyvien somalin-, arabian- ja kiinankielisten maahan (Suomeen) muuttaneiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, näkyvyyden, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen ja tukeminen. Tavoitteena on löytää ja ohjata ikääntyvät maahan muuttaneet palveluiden piiriin sekä huolehtia siitä, että vähemmistöihin kuuluvien ikääntyvien tarpeet tulisivat huomioituiksi jo palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä. Jade II -projekti tarjoaa ikääntyville maahan muuttaneille asiakaslähtöistä ja monipuolista matalankynnyksen neuvontaa ja ryhmätoimintaa sekä erilaisia retkiä ja tapahtumia.

Olemme kolme Vanhustyön-tutkinto-ohjelman (Geronomi AMK) opiskelijaa Metropolia Ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä Jade -projektille (Käpyrinne ry). Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, millainen on mielekäs elämä uudessa kotimaassa kiinan- ja arabiankielisten maahanmuuttajien arvioimana. Yhtenä tavoitteenamme on uuden ammatillisen tiedon tuottaminen Jade II -projektille. Toivomme saavamme tuotettua uutta ja tuoretta tietoa, jota muun muassa Käpyrinne ry voi hyödyntää toiminnassaan yhdessä aikaisemman Jade-projektin tulosten kanssa. Tavoitteemme on myös lisätä tietoutta ikääntyvien maahanmuuttajien tarpeista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä järjestötoimijoille Jade II -projektin kautta.

Tällä lomakkeella pyydämme suostumukseenne haastatteluun ja siitä saatujen tietojen käyttämiseen kehittämistyössä. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja siitä on mahdollista kieltäytyä myös jälkikäteen ilman perusteluja. Saatuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti siten, että haastatteluista kootusta tutkimusraportista ei haastateltavien henkilöllisyyttä voida tunnistaa. Mitään tietoja, jotka saattaisivat paljastaa haastateltavan henkilöllisyyden, ei myöskään luovuteta ulkopuolisille tahoille. Toimijoita ja opiskelijoita sitoo vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus.

Annan luvan siihen, että haastatteluani saa käyttää Jade-projektissa ja siihen liittyvässä kehittämistoiminnassa.

Paikka ja aika:

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Opiskelijoiden yhteystiedot

Johanna Aunola, johanna.aunola@metropolia.fi

Anna Heinonen, anna.heinonen@metropolia.fi

Meri Mensonen, meri-maaria.mensonen@metropolia.fi

Tutkimussuostumuksesta on tehty kaksi kappaletta, joista toinen jää haastateltavalle ja toinen Jade II -projektin työryhmälle.

Lisätietoja:

Susanna Lehtovaara, projektipäällikkö Jade II -projekti, Palvelutalo Kantin pysäkki, Käpyrinne ry, Humalistonkatu 4, 00250 Helsinki, puhelin 050 371 0555, sähköposti: susanna.lehtovaara@kapyrinne.fi

Kaija Matinheikki-Kokko, yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu, Mannerheimintie 172, 00300 Helsinki, puhelin 040 334 0855, sähköposti: kaija.matinheikki-kokko@metropolia.fi

Haastattelurunko 7.2.2017

Tutkimuksen esittely

Tarkoituksena on selvittää, millainen on mielekäs elämä uudessa kotimaassa maahanmuuttajan kokemana. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää uusia tuoreita näkökulmia iäkkäiden yli 60-vuotiaiden arabian- ja kiinankielisten maahanmuuttajien mielekkään elämän mahdollistavista tekijöistä. Tutkimustietoa tarvitaan, jotta voidaan huomioida paremmin yksilölliset tarpeet ja näin kehittää palveluja. (Korostetaan haastateltavien roolia arvokkaan tiedonantajina.)

Taustatietoa haastateltavista

- Mistä olette kotoisin?
- Milloin muutitte Suomeen? Minkä ikäinen olitte silloin?
- Keitä perheeseen kuuluu?
- Millaista työtä olette tehneet?
- Mistä syistä tulitte Suomeen?

Suomen palvelut

- Kuvailisitteko päivänne kulun nyt täällä Suomessa ja kotimaassa (mitä teette, missä käytte, ketä tapaatte päivän aikana?)
- Onko palveluiden saaminen Suomessa helppoa?
- Tiedättekö mistä kysyä neuvoa?
- Mitä palveluja ja tukia käytätte (esim. työttömyystukea)?
- Miten haitte ja saitte palvelun?
- Mitä palveluja tarvitsitte?
- Kehittämissideoita? Mitä te muuttaisitte palvelussa, jota käytätte?

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen verkosto/suhteet

- Tunnetteko monia arabian-/kiinan-/suomenkielisiä ihmisiä?
- Keitä lähipiiriinne kuuluu?
- Kuinka usein tapaatte ystäviänne?
- Pidättekö yhteyttä kotimaahanne?
- Käytättekö sosiaalista mediaa, kuten Facebook yms.?
- Osallistutteko yhteisölliseen/ryhmätoimintaan toimintaan? Mitä se merkitsee teille?

Haastattelurunko 28.2.2017

Palvelut

Palaamme uudelleen palveluihin, jos tulisi vielä mieleen jotakin ideoita, miten palveluita voisi vielä kehittää ja mitä palveluita te Suomessa tarvitsisivat.

- Onko olemassa palveluntarpeita, joihin ette ole vielä saaneet vastauksia ammattilaisilta/viranomaisilta?
  - Onko teillä apuvälineet, kotihoito yms. millään tavalla tuttua asiaa? Esimerkiksi oletteko kuulleet asunnon muutos- ja korjaustyöt-mahdollisuudesta sekä apuvälineistä silloin, kun oma toimintakyky heikkenee ja on tarvetta muutostöihin?
  - Haluaisitteko saada näistä asioista etukäteen tietoa?
  - Mitä kolmannen sektorin palveluita käytätte? Mitä voisitte käyttää?
- extra kysymys: -Kaipaatteko enemmän tietoa yleistä hyvinvointia ja terveyttä edistävästä palveluista tai sosiaaliturvaan ja ylipäänsä ikääntymiseen liittyvistä asioista?

Koti ja ympäristö

- Mitä koti teille merkitsee?
- Onko se saanut uusia merkityksiä muuttaessa Suomeen?
- Viihdyttekö kotona/ympäristössänne?
- Mitkä asiat rakentavat kodin/ kuuluvat teidän kotiin?

Itsensä toteuttaminen

- Mitä harrastatte? (tähän tuli jo kiinankielisiltä 1.kerralla vastaukset, nyt voisi kysyä suoraan itsensä toteuttamisesta)
- Mistä asioista pidätte/nautitte?
- Opiskeletteko jotakin?

Suomen kieli

- Missä käytte suomen kielen kurssilla ja kauanko olette käyneet siellä?
- Mitkä keinot voisivat auttaa ymmärtämään suomen kielen oppimista? Mikä olisi teidän mielestä hyvä tapa oppia suomen kieltä?
- Mitä olisitte valmiita tekemään oman kielitaitonne kehittämiseksi?

Onnellisuus

- Mitä onnellisuus mielestänne tarkoittaa?
- Mitkä asiat tuovat teille iloa ja lohtua arkeen?
- Mikä tekee teidät tällä hetkellä onnelliseksi?

Tulevaisuus ja haaveet/unelmat

- Mistä haaveillette/unelmoitte?
- Mitä pelkäätte?
- Milloin ihminen on vanha/mikä on vanhuuden käsitys omassa maassa?
- Miltä vanheneminen tuntuu? Mitä se tarkoittaa teille?
- Mitä tarvitsisitte eniten oman mielekkään elämän saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi täällä Suomessa?

Aforismi tai runo loppuun

-

Analyysiesimerkki

ILMAISU	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA eli kokoava käsite
<p><i>Esim.</i> <i>“Meille syyrialaisille kaikista suurin asia tai tärkein asia on sosiaalinen elämä... mitä mä huomasin, täällä Suomessa on ihanat ihmiset, mutta heille ikävä asia on, kun heillä ei ole mitään sosiaalista elämää, se on vähän huono... Meillä esimerkiksi kotimaassa naiset, kaikki naapurin naiset juovat kahvia yhdessä. Ja miehet samalla tavalla käyvät naapurilla kylässä, me tunnetaan kuin oltaisiin samaa perhettä - -.”</i></p>	<p>Sosiaalinen elämäläian vähäistä</p>	<p>Sosiaalinen vuoro-vaikutus</p>	<p>Oman näköinen arki</p>

<p>Esim. <i>“Mielestäni olen täällä iloinen, kun opin uuden kielen ja uusi elämä ja tutustun eri asioihin ja ihmisiin, niin tuntuu enemmän vapaalta kuin omassa kotimaassa... ja olen iloinen, kun olen tullut takaisin opiskelemaan.”</i></p>	<p>Suomen kielen opiskelu mielekästä</p>	<p>Harrastukset</p>	<p>Oman näköinen arki</p>
<p>Esim. <i>“Nyt olemme saaneet tämän Jade II -projektin kautta paljon tietoa, jopa enemmän kuin meidän lapset... Varsinkin millaisia sosiaalisia alennuksia vanhat ihmiset voivat saada. Niin että me tiedämme enemmän kuin meidän lapset.”</i></p>	<p>Tyytyväisyys palveluihin</p>	<p>Jade-projektin palveluohjaus</p>	<p>Palvelukokemukset</p>
<p>Esim. <i>“Minulla on aika voimakas tahto oppia kieltä. Välillä kun il-</i></p>	<p>Motivaatio opiskella</p>	<p>Sopeutuminen (suomalaiseen yhteiskuntaan)</p>	<p>Tulevaisuus</p>

<i>lalla luen jotain suomenkielistä kirjaa tai tekstiä, niin lapsenlapsi hihittelee, että miksi vielä luet.”</i>			
--	--	--	--

Tiedote opinnäytetyön aiheesta ja sisällöstä Jade-projektin verkkosivustolle – Ikääntyneiden maahanmuuttajien mielekäs elämä Suomessa koostuu pienistä palasista täältä ja maailmalta

Ikääntyneiden maahanmuuttajien mielekäs elämä Suomessa rakentuu tavallisista asioista, kuten sujuvasta arjesta, yhteisöllisyydestä ja turvallisuuden tunteesta. Suomi tarjoaa paljon hyviä asioita, vaikka omien läheisten saaminen tänne ei aina olekaan helppoa, saati mahdollista. Vieraassa yhteiskunnassa esimerkiksi sotaa ja vainoa pakoon lähteneet ikääntyneet kokevat usein olevansa kuin juuriltaan revittyjä puita, jotka on istutettu uuteen paikkaan. Voimaantumiseen he tarvitsevat monenlaista tukea.

Kielitaidottomana maahanmuuttajana vieraassa yhteiskunnassa ja kulttuurissa ikääntyneiden avun tarve on suuri. Uusien ihmissuhteiden solmiminen ja hyväksytyksi tuleminen kokemus omana itsenään ovat tärkeitä kotoutumisen onnistumiseksi. Kotoutumisen onnistuminen riippuu myös siitä, onko asuminen Suomessa omaehtoista ja suunniteltua vai pakon sanelemaa. Kolmen Metropolia Ammattikorkeakoulussa opiskelevan geronomiopiskelijan yhteisessä opinnäytetyössä tartutaan aiheeseen arabian- ja kiinankielisten maahanmuuttajien kokemusten kautta ja selvitetään miten eri lähtökohdista ja syistä Suomeen muuttaneet ikääntyneet kokevat mielekkään elämän elementit omassa arjessaan.

Tutkimukseen haastateltiin kuutta (n = 6) sekä arabian-, että mandariinikiinankielistä ikääntynyttä. Tutkimuksessa haettiin vastauksia esimerkiksi siihen, mitä toiveita, tarpeita ja odotuksia ikääntyneillä on tarjolla olevien ja kotoutumista edistävien palveluiden suhteen. Lisäksi selvitettiin, mitä haastateltavat itse ovat valmiita tekemään oman mielekkään elämän ylläpitämiseksi ja edistämiseksi, ja miten ikääntyneet näkevät tulevaisuutensa nykyisessä kotimaassa Suomessa.

Tutkimuksen myötä opiskelijat tutustuivat eri lähtökohdista ja syistä Suomeen muuttaneisiin ikääntyneisiin miehiin ja naisiin. Haastattelutilanteet olivat vuorovaikutteisia ja nostattivat vilkasta keskustelua aiheen ympärillä. Haastateltavien tapaaminen kahteen kertaan syvensi molemminpuolisen luottamuksen tunnetta. Opiskelijoiden työtä ohjasi kulttuurisensitiivisyys ja aito mielenkiinto monikulttuurisuutta kohtaan.

Tutkimus on nyt jo osoittanut, että esimerkiksi ikä, ikääntyminen ja vanhuus nähdään eri tavalla eri kulttuureissa. Myös avun tarve, sen pyytäminen ja saaminen koetaan eri tavalla riippuen esimerkiksi ikääntyneen kulttuurisesta, sosiaalisesta ja maantieteellisestä ympäristöstä.

Opinnäytetyön lopulliset tulokset ovat luettavissa myöhemmin syksyllä tällä sivustolla.

Lisätietoja jadeprojekti.fi

